

Jaarverslag 2019

NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij



Samen vooruit!

Inhoudsopgave

Kerncijfers	3
Verslag van de Raad van Bestuur	5
Verslag van de Raad van Commissarissen	21
Jaarrekening 2019	29
Geconsolideerde balans per 31 december 2019	30
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019	32
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2019	34
Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening	35
Toelichting op geconsolideerde balans per 31 december 2019	43
Toelichting op geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019	59
Enkelvoudige balans per 31 december 2019	66
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019	68
Enkelvoudig kasstroomoverzicht over 2019	70
Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2019	71
Toelichting op enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019	79
Overige gegevens	87
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	88

Kerncijfers

(in duizenden euro's)		2019	2018	2017	2016	2015
Brutopremies						
Ongevallen en ziekte		58.516	86.832	91.877	87.204	77.545
Motorrijtuigen aansprakelijkheid		11.791	10.910	105.417	91.383	81.775
Casco		145.814	137.079	129.040	118.093	113.234
Brand en andere schade aan goederen		23.603	22.654	22.707	20.201	18.492
Overige branches		20.568	19.970	19.966	18.675	18.488
Totaal brutopremies		366.492	375.645	369.007	335.556	309.534
In procenten ten opzichte van 2015		118,4%	121,4%	119,2%	108,4%	100,0%
Verdiende premies eigen rekening						
	[A]	341.464	357.424	354.022	323.680	295.229
Schade eigen rekening in verhouding tot [A]	[B]	61,8%	69,2%	68,0%	67,9%	69,5%
Acquisitiekosten in verhouding tot [A]	[C]	15,0%	15,9%	16,8%	19,5%	26,5%
Beheers- en personeelskosten in verhouding tot [A]	[D]	15,6%	10,8%	9,8%	10,0%	4,3%
Combined ratio		92,4%	95,9%	94,6%	97,4%	100,3%
Resultaat voor belastingen						
		41.201	5.911	32.397	19.968	16.956
Resultaat na belastingen						
	[E]	31.303	5.768	24.787	14.929	12.966
Eigen vermogen						
	[F]	180.555	153.113	164.859	148.307	140.521
Rentabiliteit eigen vermogen $[(E) / (F)]$		17,3%	3,8%	15,0%	10,1%	9,2%
Toegekend dividend		9.391	3.862	17.514	2.109	3.594
SCR Ratio		187%	176%	190%	188%	186%
Technische voorzieningen						
		389.691	381.109	359.070	349.074	334.031
Beleggingen en liquiditeiten						
		468.916	365.220	325.268	258.780	309.597
Resultaat beleggingen		15.236	1.087	14.031	10.471	12.013
Gemiddeld rendement beleggingen		3,7%	0,3%	4,8%	3,7%	4,1%

Verlag van de Raad van Bestuur



Over Bovemij

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is onderdeel van Bovemij groep, waar Bovemij N.V. aan het hoofd staat. Als onderdeel van de branche helpen wij samen met onze klanten de mobiliteitsbranche sterk te houden. Onze missie en visie zijn bepalend voor onze strategie.

Onze missie

Wij helpen ondernemers in mobiliteit succesvol te ondernemen. Met viaBOVAG.nl ondersteunen we mobiliteitsconsumenten in hun zoektocht naar betrouwbare mobiliteit.

Onze visie

Wij bestaan voor en door de mobiliteitsbranche. Door de 10.000 mobiliteitsbedrijven persoonlijk en digitaal te verbinden met de 10 miljoen mobiliteitsconsumenten houden we samen de branche sterk en houden we iedereen vertrouwd en betrouwbaar onderweg.

Onze kernwaarden

Onze kernwaarden zijn het uitgangspunt bij het uitvoeren van onze strategie. Het maakt ons typisch Bovemij.

Samen

Als onderdeel van de branche helpen wij samen met onze klanten de mobiliteitsbranche sterk te houden. Bij alles wat we doen, zoeken we de samenwerking met de ander. Zo komen we tot duurzame, langetermijnoplossingen en gezamenlijk succes.

Kennis van zaken

Elke dag staat onze kennis van zaken in dienst van de ondernemers in onze branche. We weten waar we het over hebben en kennen hun branche. En we gaan we voor nóg beter; we blijven onszelf ontwikkelen.

Persoonlijke aanpak

Door onze persoonlijke aanpak helpen wij onze mobiliteitsbedrijven verder. Wij staan dichtbij, leven ons in en voelen ons verbonden. We willen de ander echt helpen en leveren daardoor toegevoegde waarde.

Heldere oplossingen

We komen tot heldere oplossingen die onze klanten helpen succesvoller te ondernemen. Bijvoorbeeld door continu inzicht te geven in hun kansen en uitdagingen.

Marktontwikkelingen

De Nederlandse mobiliteitsmarkt is goed voor een omzet van in totaal meer dan € 100 miljard. Vrij vertaald betekent dit dat het gemiddelde Nederlandse gezin zo'n 15% van haar totale inkomen besteedt aan mobiliteit. Een aanzienlijk deel daarvan, afgerond € 20 miljard, komt terecht bij de overheid, terwijl ook nog eens eenzelfde bedrag wordt besteed aan brandstoffen. Dat zijn enorme bedragen. Samen met zorg, wonen en voeding vormt mobiliteit dan ook de grootste sector van Nederland.

Het mooie aan mobiliteit is dat ieder voor zich een unieke keuze maakt welke vorm van mobiliteit hem of haar past. Geholpen door verschillende nieuwe vormen van techniek, andere vormen van financiering maar soms ook noodgedwongen of 'geholpen' door overheidsmaatregelen zien we een duidelijke shift. Waar mobiliteit tot voor kort nog voor bijna 100% door de consument individueel werd aangeschaft, is dit tegenwoordig minder het geval. Van het aantal nieuw verkochte personenauto's is nog slechts minder dan 25% gekocht door particulieren! De overige 75% loopt via allerlei leasecontracten. Dit geldt overigens niet alleen voor personenauto's maar bijvoorbeeld meer en meer ook voor fietsen. Het is de verwachting dat dit in 2020 en de jaren daarna verder door zal zetten.

Een andere trend die we zien, is die van de opkomst van elektrische voertuigen. Het aandeel elektrische voertuigen is nu nog beperkt: 100.000 EV's op een totaal van afgerond 8 miljoen auto's. De doelstellingen van 200.000 elektrische voertuigen in 2020 en 2 miljoen in 2030 zijn daarom behoorlijk ambitieus. Tegelijkertijd zien we dat er steeds meer 'betaalbare' elektrische auto's op de markt komen. Zo komen er diverse kleine modellen op de markt; vooral het segment tussen de 30.000 en 40.000 euro groeit in 2020 naar verwachting aanzienlijk. Nog belangrijker is dat de totale kosten van aanschaf, bezit en gebruik van een elektrische auto steeds dichterbij die van een gewone auto komt te liggen.

Deze shifts hebben niet alleen gevolgen voor de mobiliteitsketen, maar ook voor aanpalende producten zoals verzekeringen, financieringen en onderhoud. Zeer wezenlijke veranderingen, zeker voor een bedrijf als Bovemij dat in zowel de mobiliteitswereld als de aanpalende – financiële - wereld actief is. Wij zien dit overigens direct als een grote kans, aangezien we ons bevinden op het unieke snijpunt tussen mobiliteitsaanbieders en -consumenten. Maar om die kans te pakken, moeten we wel tempo maken! De komende jaren worden de kaarten op dit vlak geschud. En de wereld om ons heen zit niet stil.

Ingegeven door de steeds grotere rol van duurzaamheid, verdere verstedelijking en vergrijzing verwachten we dat mobiliteit steeds meer van deur tot deur geregeld zal gaan worden. Dit is niet eenvoudig en zal zeker ook niet van de ene dag op de andere gebeuren, maar zeker is dat hieraan hard wordt gewerkt door veel sterke partijen waaronder in ieder geval de overheid. MaaS (Mobility as a Service) is dan een veelgehoorde term. Ook om deze reden is het van groot belang dat de branche haar krachten bundelt. Samen is het mogelijk om een relevante positie te blijven behouden.

Onze strategie

NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is onderdeel van Bovemij groep en is onderdeel van de gezamenlijke strategie van Bovemij als groep. Omdat de strategie van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij niet los kan worden gezien van de strategie van Bovemij als groep, is in dit hoofdstuk de strategie van Bovemij als groep opgenomen.

Zonder een duidelijke stip op de horizon is het lastig bouwen. Voor ons is die stip heel duidelijk. Wij werken er iedere dag aan om steeds weer een stap dichtbij het verbinden van de ruim 10 miljoen Nederlandse mobiliteitsconsumenten met de ruim 10.000 Nederlandse mobiliteitsbedrijven te komen. Het is daarbij ons doel de mobiliteitsbedrijven te ondersteunen bij het ondernemen en consumenten te ondersteunen bij hun zoektocht naar betrouwbare mobiliteit.

De wereld van Bovemij is een unieke. Bovemij bevindt zich op het kruispunt tussen ondernemer en consument. We beschikken over de historie en de data om de koppeling tussen ondernemer en consument op een efficiënte wijze te maken waardoor voor beide toegevoegde waarde ontstaat. Dit zal op een duurzame en betrouwbare wijze moeten gebeuren. En liefst op maat. Daartoe hebben BOVAG en Bovemij de handen ineengeslagen.

Bovemij is sinds jaar en dag de betrouwbare financiële en datadienstverlener van de branche. Het BOVAG-merk levert al 90 jaar een duidelijke meerwaarde op het gebied van betrouwbaarheid en wordt positief beoordeeld door consumenten. Door bundeling van de krachten van BOVAG en Bovemij ontstaat een unieke combinatie op de Nederlandse markt

Bovemij zal de ondernemer blijven ondersteunen door middel van op maat gemaakte verzekerings-, financierings- en data-oplossingen. Tegelijkertijd wordt samen met de ondernemers gewerkt aan de beste mobiliteitsoplossingen voor de consument. Distributie van de B2B-oplossingen voor de branche verloopt naast direct en face-to-face meer en meer via viaBovemij.nl (mijnOndernemersportaal.nl). Wij zullen al onze klanten en ook alle BOVAG-leden toegang geven tot dit portaal.

Distributie van consumentenoplossingen verloopt via de mobiliteitsbedrijven maar meer en meer ook via viaBOVAG.nl. De consument oriënteert zich niet alleen meer via het internet, maar is ook steeds meer bereid tot transacties via het internet. Ook voor mobiliteit! Meer dan driekwart van alle verbindingen wordt gelegd via de smartphone, niet langer via desktop en zeker niet meer fysiek. De strijd om de klant vindt online plaats. De krachten die zich daar ontwikkelen zijn fors. Grote spelers, veelal van buiten de traditionele branche, eigenen zich een steeds groter deel van dit speelveld toe. [ViaBOVAG.nl](http://viaBOVAG.nl) is als brancheplatform uitstekend gepositioneerd om de positie van de branche als betrouwbare en persoonlijke mobiliteitspartner van de mobiliteitsconsument te kunnen claimen.

[ViaBOVAG.nl](http://viaBOVAG.nl) functioneert als verbinder, niet als producent of leverancier. Om deze strategie te kunnen realiseren is ook het unieke gebruik van data - en met name data-intelligentie - cruciaal. Samen beschikken we over alle vormen van relevante data die nodig zijn. Denk aan consumentendata, mobiliteitsdata en retaildata. Het goed inzetten en combineren van deze verschillende vormen van mobiliteitsdata is dan ook een van de strategische routes van Bovemij, voortbouwend op de jarenlange expertise die is opgedaan in de verschillende onderdelen van het bedrijf, in het bijzonder bij RDC. De kracht en de toegevoegde waarde zit in de verbindingen. Het netwerk is daarbij de versneller.

Duurzaam ondernemen

We willen als Bovemij een bedrijf zijn dat bijdraagt aan de maatschappij. Een bedrijf dat een duidelijke visie heeft op duurzaam ondernemen en daar mooie stappen in zet. Een bedrijf – in het kort - dat ertoe doet. Alleen dan zijn we een verantwoord lid van de samenleving. Die duurzame manier van ondernemen heeft als prettige bijkomstigheid dat we daardoor een aantrekkelijk bedrijf zijn. Voor klanten, die graag zaken met ons doen. Voor medewerkers, die graag bij ons werken. En voor nieuwe medewerkers, die graag bij ons willen komen werken.

Vier studenten van de minor Betekenisvol Ondernemen aan de Avans Hogeschool hebben afgelopen jaar binnen ons bedrijf onderzoek gedaan hoe wij nog betekenisvoller kunnen ondernemen. Hun belangrijkste advies was dat wij keuzes zullen moeten durven maken die op de korte termijn pijn doen.

Terugblik

In 2019 hebben we nog te weinig stappen kunnen zetten op duurzaamheidsgebied doordat onze tijd en energie in andere zaken is gaan zitten. Het thema duurzaamheid heeft niet onze topprioriteit gehad. We zitten met ons bedrijf in een transitiefase: in 2019 kreeg onze portalenstrategie gestalte, hadden we te kampen met actiepunten die uit het onderzoek naar compliance-issues naar voren kwamen en had de gewijzigde interne governance veel impact. Dat betekent gelukkig niet dat we in 2019 helemaal niets op het gebied van duurzaamheid deden.

Zo hebben we eind 2019 besloten om niet langer in aandelenfondsen te beleggen die geen concreet Environment Sustainable Governance-beleid hanteren bij het beheren van hun portefeuille. Daarmee sluiten we beleggingen uit in controversiële wapens, tabak en in bedrijven die achterblijven op de Global Compactprincipes van de Verenigde Naties. De eerste van de drie aandelenfondsen die daar niet aan voldoen, hebben we in 2019 verkocht en herbelegd in een aandelenfonds dat naast bovenstaande uitsluitingen ook beleggingen in conventionele wapens en kolen uitsluit. Ook de twee resterende aandelenfondsen zijn in het eerste kwartaal van 2020 verkocht en in lijn met onze nieuwe eisen herbelegd.

Daarnaast hebben we ook in 2019 verder duurzaam geïnvesteerd in onze panden. We hebben de conventionele verlichting in het kantoor aan het Takenhofplein 1 omgezet naar energiezuinige verlichting. In datzelfde pand hebben we ook de buitenverlichting aangepast voor LED en het platdak vervangen en van maximale isolering voorzien. Op Takenhofplein 2 hebben we de conventionele CV-ketels vervangen door HRketels. En op Takenhofplein 3 hebben we de stoombevochtigers vervangen door ultrasoon-bevochtigers, wat beter is voor het milieu.

Vooruitblik

We zijn voornemens om het thema duurzaamheid in 2020 een serieuze plek binnen onze organisatie te geven. We willen nadenken over de vraag wat duurzaamheid voor ons betekent. Wat we willen met duurzaamheid. En hoe wij als Bovemij een bijdrage kunnen leveren om die branche te helpen bij de transitie naar een meer duurzame branche. Hoe kunnen wij als Bovemij ondernemers in de mobiliteitsbranche helpen om duurzamer te ondernemen? En welke rol willen we daarin spelen?

Governance

NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is een naamloze vennootschap, gevestigd te Nijmegen en maakt onderdeel uit van de groep bedrijven die onder gezamenlijke leiding van Bovemij NV opereren. NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij staat als verzekeringsbedrijf onder toezicht van DNB. Vanuit een veranderende toezichtssituatie en met het oog op een succesvolle implementatie van de platformstrategie is in 2019, na een jaar intensief overleg met alle betrokken partijen en met externe ondersteuning besloten over de wijze waarop de bestuurlijke inrichting binnen Bovemij vormgegeven zal worden, zodat de bestuurlijke inrichting beter aansluit bij de veranderende omgeving en onze ambities. Bij dit traject zijn alle directieleden, de leden van de Raden van Commissarissen, de Ondernemingsraad (OR) en de toezichthouder op het verzekeringsbedrijf (DNB) intensief betrokken geweest.

De eerste belangrijke stappen op weg naar deze inrichting zijn het afgelopen jaar gezet. Allereerst is besloten de personele unie tussen de Raad van Bestuur van Bovemij NV en NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij in 2020 te laten vervallen en een onafhankelijke statutaire directie op het niveau van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij te vormen. De statutaire directie is zelfstandig bevoegd tot besluitvorming.

Het bestuur van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt dan ook niet meer gevormd door de Raad van Bestuur van Bovemij NV. NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt operationeel aangestuurd door een directieteam, waarbij ieder directielid zijn eigen primaire verantwoordelijkheden in de portefeuille heeft. De voorzitter van het directieteam en de CFRO van Bovemij NV vormen de tweehoofdige statutaire directie van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

De voorzitter van de directie van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij heeft zitting in de directieraad van Bovemij NV. In de directieraad hebben de voorzitters van de directieteams van de verschillende bedrijfsonderdelen van Bovemij NV, als ook de leden van de Raad van Bestuur en de secretaris van de Raad van Bestuur zitting. In de directieraad worden de strategische/tactische vraagstukken en bedrijfsonderdeel overstijgende zaken bepaald en vindt de besturing van Bovemij integraal plaats.

Statutaire directie

NV Schadeverzekering-Maatschappij wordt statutair bestuurd door een statutaire directie die bestaat uit de voorzitter van het directieteam (Pieter van der Burg) en de CFRO van Bovemij NV (Ageeth Bakker), die als verbindende schakel met de Raad van Bestuur van Bovemij NV optreedt. Het bestuur werkt aan de hand van een bestuursreglement dat is vastgesteld door de Raad van Commissarissen, die toezicht houdt op het door de statutaire directie gevoerde beleid.

	M.G. (Ageeth) Bakker	P.J. (Pieter) van der Burg
Geslacht	Vrouw	Man
Leeftijd	49	62
Nationaliteit	Nederlandse	Nederlandse
In functie	1 november 2019	1 april 2020
Relevante nevenfuncties	Commissaris Coöperatie Eno U.A.	Commissaris Onderling Verzekerd U.A.



Ageeth Bakker



Pieter van der Burg

De leden van de statutaire directie zijn op geschiktheid getoetst door De Nederlandsche Bank en hebben een moreel-ethische verklaring ondertekend en een belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd. Hiermee zweren en beloven zij onder andere dat zij:

- naar eer en geweten, zorgvuldig, deskundig en integer en volgens relevante wet- en regelgeving, codes en reglementen zullen handelen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- ervoor zullen zorgen dat de medewerkers van Bovemij hun functies integer en zorgvuldig uitoefenen.

Directieteam

NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt operationeel aangestuurd door een eigen directieteam en bestuurd door een eigen statutaire directie. Ieder lid van het directieteam heeft een aantal primaire aandachtsgebieden.



Stijn Verbeek



Remi Viellevoye



Joost As

Sleutelfuncties

In een professionele organisatie waar hard wordt gewerkt aan de realisatie van (strategische) doelen is het van groot belang dat ook intern kritisch gekeken wordt naar de wijze waarop dit wordt gedaan. Intern en extern toezicht spelen daarbij een grote rol. In het bijzonder wordt dit ingevuld door de tweede- en ook derdelijns sleutelfuncties Risk Management, Actuarial, Compliance en Internal Audit. Deze functies dragen bij aan de kwaliteit van de organisatie en toetsen alle volgens wet- en regelgeving benodigde facetten van onze bedrijfsvoering. Ook rapporteren zij hierover, zowel intern (aan de Raad van Bestuur en Raden van Commissarissen) als extern (aan De Nederlandsche Bank). Het is van belang dat deze functies voor alle onderdelen van het bedrijf goed zijn ingevuld en ook voldoende zichtbaar zijn. Om die reden wordt gewerkt aan een verdere versteviging van deze functies.



Wilbur Damen



René Engelen



Maarten Teubner



Maikel van Ochten

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij heeft als hoofdtak het houden van toezicht, meer in het bijzonder ten aanzien van het bestuur, de financiering, de strategie, het risicomanagement, compliance en de risico's van de onderneming. In het verslag van de Raad van Commissarissen, legt de Raad van Commissarissen verantwoording af over het in 2019 gevoerde toezicht. De Raad van Commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt gevormd door:

- Gerlach Cerfontaine (voorzitter)
- Amba Zeggen (lid)
- Erno Kleijnenberg (lid)

NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij staat rechtstreeks onder toezicht van De Nederlandsche Bank. Om de belangen van het verzekeringsbedrijf als onderdeel van Bovemij groep te waarborgen, heeft NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij een eigen Raad van Commissarissen die toezicht houdt op de gang van zaken van het verzekeringsbedrijf. De Raad van Commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij is aan de Raad van Commissarissen van Bovemij NV verbonden door een gemeenschappelijke, onafhankelijke voorzitter die beide Raden van Commissarissen voorziet.

De Raad van Commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij werkt aan de hand van een reglement en vergadert tenminste vier keer per jaar in het bijzijn van het bestuur en tenminste een keer per jaar afzonderlijk. Leden van de Raad van Commissarissen worden voor een periode van maximaal vier jaar benoemd door de Algemene Vergadering, op voordracht van de Raad van Commissarissen. Commissarissen kunnen eenmalig voor een tweede termijn van vier jaar worden herbenoemd. De betrouwbaarheid en geschiktheid van commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij worden getoetst door De Nederlandsche Bank.

De Raad van Commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij heeft een omvang van drie leden en laat zich door de, als voorbereidende adviesorganen ingestelde, Audit en Risk Commissie en Nominatie en Remuneratie Commissie adviseren op specifieke gebieden. Beide commissies bestaan uit leden van de Raad van Commissarissen en vergaderen tenminste vier keer per jaar over relevante onderwerpen in aanwezigheid van verantwoordelijke medewerkers en bestuurders van Bovemij.

De leden van de Raad van Commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij hebben een eed of belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd. Hiermee zweren en beloven zij onder andere dat zij:

- hun functie integer en zorgvuldig uitoefenen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- zich zullen gedragen naar de wetten, reglementen en gedragscodes die op hen van toepassing zijn.

Risicomanagement

Bovemij hecht grote waarde aan goed risicomanagement. Wij zijn ons bewust van de risico's waarmee we als Bovemij geconfronteerd worden. Om de continuïteit en betrouwbaarheid van Bovemij te waarborgen, stellen we grenzen aan de risico's die wij accepteren en houden we ons aan de wet- en regelgeving. Deze omgang met risico's is niet in alle gevallen op papier gedocumenteerd geweest, waardoor de beheersing van risico's niet aantoonbaar was. Het afgelopen jaar heeft Bovemij geïnvesteerd in onder andere de formele uitwerking van de risicobereidheid, beleidsdocumenten, bedrijfsprocessen en rapportages om een aantoonbaar, goed functionerend risicomanagementsysteem in te richten en te doen werken.

Governance risicomanagement

Het risicomanagementsysteem van Bovemij omvat alle strategieën, beleidskaders, processen en rapportageprocedures die nodig zijn om de risico's waaraan Bovemij wordt blootgesteld, continu te identificeren, monitoren, rapporteren, analyseren en beheersen. Het risicomanagementsysteem is ingericht volgens het three lines of defense model.

Eerste lijn

De eerste lijn (de business) is verantwoordelijk voor het structureel beheersen van de risico's in de bedrijfsvoering. Om deze structurele beheersing aan te kunnen tonen zijn in het afgelopen jaar voor de belangrijkste bedrijfsprocessen de belangrijkste risico's geïdentificeerd en de beheersmaatregelen in deze processen beschreven. Het streven is om de effectieve werking van deze beheersmaatregelen op kwartaalbasis te toetsen.

Tweede lijn

De tweede lijn wordt gevormd door de riskmanagementfunctie, de compliance functie en de actuariële functie. De tweede lijn is verantwoordelijk voor de bewaking en rapportage over de beheersing van risico's door de eerste lijn en ondersteunt in de beheersing van deze risico's door het kader te stellen voor de wijze waarop risico's worden beheerst en door hierover te adviseren en te rapporteren. Daarnaast stelt de tweede lijn het jaarplan op dat wordt vastgesteld door de Raad van Commissarissen en is afgestemd met de Raad van Bestuur.

Derde lijn

De derde lijn is de Internal Audit Functie (IAF) en maakt onderdeel uit van de governance structuur van Bovemij. De IAF heeft als doelstelling om inzicht en aanvullende zekerheid te verschaffen aan het bestuur en de Raad van Commissarissen over de interne beheersing van Bovemij. De IAF geeft hier invulling aan door de opzet, het bestaan en de werking van de interne risicobeheersing objectief te toetsen en hierover te rapporteren aan de Raad van Bestuur, de statutaire directie van de Verzekeraar en de Raad van Commissarissen. De IAF stelt zich onafhankelijk op van de operationele bedrijfsactiviteiten van Bovemij en rapporteert rechtstreeks aan de Raad van Bestuur, de statutaire directie van de Verzekeraar en de Raad van Commissarissen. Tussen de IAF, de Raad van Bestuur, de statutaire directie van de Verzekeraar, de Raad van Commissarissen, de externe accountant en toezichthouder DNB vindt periodiek informatie-uitwisseling plaats. In het kader van deze informatie-uitwisseling zijn onder andere de meerjarige auditstrategie, de risicoanalyse, het auditplan, de auditrapportages, de jaarlijkse IAF managementletter en de managementletter van de externe accountant onderwerp van overleg. De IAF neemt het initiatief om met de externe accountant tenminste drie keer per jaar elkaars risicoanalyse, auditplan en bevindingen te bespreken. De meerjarige auditstrategie, de risicoanalyse, het auditplan, de auditrapportages en de jaarlijkse IAF managementletter worden tevens gedeeld met toezichthouder DNB.

Risicomanagementsysteem

Bovemij onderkent verschillende risicocategorieën, waarop per risicocategorie een risicobereid en risicohouding is geformuleerd. Deze risicobereidheid en risicohouding geeft de mate waarin Bovemij per risicocategorie bereid is risico's te accepteren bij het realiseren van haar doelstellingen en geeft daarmee een kader voor de bedrijfsvoering. De onderliggende beleidskaders bevatten de richtlijnen voor de beheersing van risico's in de bedrijfsvoering. De tweede lijn monitort en rapporteert op kwartaalbasis over de wijze waarop risico's worden beheerst en of de risico's binnen de vastgestelde risicobereidheid vallen.

Risicobereidheid

In 2019 heeft Bovemij haar risicobereidheid geactualiseerd en formeel vastgelegd in het Risk Appetite Statement. Bovemij onderscheidt een vijftal hoofd risico's.

1. Strategische risico's

Strategische risico's betreffen het risico dat doelstellingen niet worden gehaald of dat Bovemij niet afdoende reageert op veranderingen in het bedrijfsklimaat of veranderingen die verband houden met fusies, overnames, merk, reputatie, risicomanagement, audits, MVO, klimaat, klanten en communicatie. De risicobereidheid voor strategische risico's is gelimiteerd naar aard en omvang. Bovemij is flexibel in het aangaan van strategische risico's, maar deze risico's worden alleen gerechtvaardigd genomen als hiervoor expliciete goedkeuring voor is gegeven door de RvB en RvC.

2. Verzekeringsrisico's

Bovemij is blootgesteld aan verzekeringsrisico's in de vorm van omvangrijke schaden, de acceptatie van risico's tegen ontoereikende premies en ongunstige veranderingen in de waarde van de technische voorzieningen door:

- fluctuaties in het tijdstip, de frequentie en de hoogte van schades van verzekerde gebeurtenissen en in het tijdstip en het bedrag van de schadeafhandeling;
- grote onzekerheid van premiestelling en aannames voor de voorzieningen met betrekking tot extreme of uitzonderlijke gebeurtenissen.

De risicobereidheid voor verzekeringsrisico's is gematigd. Daarom gaat Bovemij voorzichtig om met het accepteren van verzekeringsrisico's. Acceptatierichtlijnen zorgen voor een goede beoordeling van het risico, acceptatie (onder mogelijke voorwaarden) en premiestelling. Herverzekering wordt daarnaast gebruikt om de blootstelling aan weersomstandigheden, natuurrampen, ongevallen met meerdere slachtoffers, grote branden, grote aansprakelijkheidsclaims en wettelijke aansprakelijkheidsverzekering (WA-verzekering) voor motorrijtuigen te beheersen en risico's te mitigeren.

3. Financiële (markt)risico's

Financiële (markt)risico's zijn de risico's die Bovemij loopt op verliezen of ongunstige veranderingen in de financiële status van de organisatie als gevolg van veranderingen in de financiële markten. Deze risico's hebben overwegend betrekking op aandelen en vastgoed waarbij risico's zoals tegenpartij en liquiditeitsrisico vooralsnog beperkt worden geacht. Het is nog te vroeg om een inschatting te maken van de gevolgen en impact van de coronacrisis. De risicobereidheid voor financiële risico's is gematigd. Daarom gaat Bovemij voorzichtig om met financiële risico's en heeft het duidelijke richtlijnen met betrekking tot de inrichting van de beleggingsportefeuille en heeft het in het kapitaalbeleid grenzen gesteld waardoor er voldoende buffers zijn om tegenvallers in de financiële positie van Bovemij op te kunnen vangen. Het marktrisicobeleid beschrijft stappen van het marktrisicomanagementproces en bevat limieten op het marktrisico, vaststelling van de risicobereidheid, en een beleggingsplan voor een optimale portefeuille (de strategische beleggingsmix). In risicorapportages worden deze periodiek gemonitord en gemeten, de periodiciteit wordt aangepast naar gelang de omstandigheden dit vereisen.

4. Operationele risico's

Onder operationele risico's zijn risico's gecategoriseerd die zich voordoen als gevolg van ontoereikend of niet goed functioneren van interne processen of systemen, door menselijke fouten, crimineel handelen of externe gebeurtenissen en risico's die verband houden met zaken zoals het voorkomen van fraude en criminaliteit, personeel IT/infrastructuur, bedrijfsbescherming, projecten en programma's, bedrijfsprocessen, derden (uitbestedingsrisico's) en distributie. De risicobereidheid voor operationele risico's is gematigd. Bovemij gaat voorzichtig om met operationele risico's en wenst haar doelstellingen hieromtrent veilig te realiseren. Om die reden heeft Bovemij haar belangrijkste bedrijfsprocessen en de beheersmaatregelen in deze bedrijfsprocessen beschreven en wordt de werking van deze beheersmaatregelen periodiek getoetst. Het streven is om de implementatie en werking van de overige entiteiten gefaseerd in te voeren. Voor specifieke risicogebeurtenissen zijn daarnaast aanvullend beleid en procedures van kracht zoals voor informatiebeveiliging, business continuïteit en uitbestedingen.

5. Compliance risico's

Bovemij loopt het risico op reputatieschade of bestaande of toekomstige bedreigingen van vermogen of resultaat als gevolg van een ontoereikende naleving van wet- en regelgeving, alsmede het niet naleven van waarden, normen en (toezichts)regels. Het niet naleven kan resulteren in juridische of bestuurlijke sancties, substantiële financiële verliezen of reputatieschade. De risicobereidheid voor compliance risico's is extreem laag. Bovemij is avers als het op compliance risico's aankomt en het is daarom een kerndoelstelling om deze risico's te vermijden.

Het compliance beleid beschrijft hoe het compliance risico wordt beheerst. Bovemij heeft een gedragscode die medewerkers handvaten biedt om integer te handelen. De Compliance Officer inventariseert de belangrijkste wet- en regelgeving die op Bovemij van toepassing is en monitort en rapporteert ieder kwartaal over de wijze waarop Bovemij aan deze wet- en regelgeving, maar ook aan de interne gedragscode, voldoet en rapporteert eventuele incidenten. Daarnaast voert Bovemij periodiek een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uit om inzicht te krijgen in de beheersing van integriteitsrisico's. In 2020 vindt implementatie van SIRA plaats, als eerste stap in het opstellen van ons integriteitsbeleid. Aanvullend beleid en regelingen zijn beschikbaar voor specifieke compliance onderdelen zoals privacy, mededinging, voorwetenschap en de klokkenluidersregeling.

Risicorapportage

Op kwartaalbasis worden de belangrijkste risico's gemonitord en gemeten in de vorm van risico indicatoren (KRI's) om te beoordelen of Bovemij geen risico's loopt die haar risicobereidheid overstijgen. De risico indicatoren zijn inmiddels geïmplementeerd.

Jaarlijks voert Bovemij een Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) uit waarin wordt beoordeeld in hoeverre Bovemij in staat is om de solvabiliteit ook in extreme (risico)scenario's op peil te houden. Hierbij hanteert Bovemij een prognose met een tijdshorizon van vijf jaar, waarop de ontwikkeling van de solvabiliteitspositie in deze extreme scenario's wordt bepaald en wordt bepaald of de mogelijke herstelmaatregelen voldoende impact hebben om op een gewenste solvabiliteitspositie terug te komen. De in 2019 uitgevoerde ORSA toont opnieuw aan dat Bovemij over voldoende vermogen beschikt om de gevolgen van extreme (risico)scenario's op te kunnen vangen. De volgende tabel toont de gevoeligheid van drie veranderingen en trends op ons resultaat voor belastingen:

Beleid	Gevoeligheid	Impact op 31-12-2019	Impact 31-12-2018
Bovemij accepteert voor een deel van de beleggingsportefeuille aandelenrisico, conform het door de Raad van Bestuur vastgestelde beleggingsbeleid.	Conform Solvency II-specificaties wordt een stressscenario met een aandelenschok van 39% gehanteerd om de gevoeligheid van het resultaat bij een verandering van de waarde van de aandelenportefeuille aan te duiden.	Op de marktwaarde van de aandelen bedraagt deze gevoeligheid € 18,9 miljoen.	Op de marktwaarde van de aandelen bedraagt deze gevoeligheid € 14,6 miljoen.
Bovemij belegt in vastgoed voor eigen gebruik en uit beleggingsdoeleinden in overige terreinen en gebouwen. Daarmee accepteert Bovemij het risico voor waardedalingen op de vastgoedmarkt.	Conform Solvency II-specificaties wordt een stressscenario met een vastgoedschok van 25% gehanteerd om de gevoeligheid van het resultaat bij een verandering van de waarde van de vastgoedportefeuille aan te duiden.	Op de marktwaarde van het vastgoed bedraagt deze gevoeligheid € 15,7 miljoen.	Op de marktwaarde van het vastgoed bedraagt deze gevoeligheid € 15,2 miljoen.
Binnen haar beleggingsportefeuille belegt Bovemij in hypotheek. Hiermee is het resultaat van Bovemij gevoelig voor bewegingen in de markttrente.	De gevoeligheid hiervan is berekend aan de hand van een stressscenario van een stijging van de markttrente van 1% voor alle looptijden.	Op de marktwaarde van de hypotheekportefeuille bedraagt deze gevoeligheid € 4,3 miljoen.	Op de marktwaarde van de hypotheekportefeuille bedraagt deze gevoeligheid € 3,2 miljoen.

Kapitaal en dividendbeleid

Bovemij wil haar financiële verplichtingen op korte en lange termijn nakomen. Een gezonde kapitaalpositie is hiervoor een randvoorwaarde. In het kapitaalbeleid van Bovemij zijn de belangrijkste richtlijnen voor de beheersing van de solvabiliteitspositie, inclusief de mogelijkheden tot uitkeren van dividend opgenomen.

In het dividendbeleid van Bovemij is de solvabiliteit bepalend. Bij de berekening van de solvabiliteit (187%) wordt uitgegaan van het beschikbare standaardmodel. Bovemij hanteert naast het wettelijk vereist niveau van 100% de volgende interne solvabiliteitsgrenzen:

- Intern vastgesteld streefniveau: 170%
- Intern vastgesteld vereiste niveau: 150%
- Intern vastgesteld minimumniveau: 130%

Het dividendbeleid van Bovemij is onveranderd, waarbij in principe 30% van het nettoresultaat na belastingen jaarlijks ter beschikking wordt gesteld als dividend. De uitkering van dividend is niet mogelijk indien de solvabiliteitsratio van Bovemij beneden het intern vastgestelde vereiste niveau van 150% ligt. Boven het intern vastgestelde streefniveau van 170% is de uitkering van dividend in principe mogelijk. Tussen het intern vastgestelde streefniveau van 170% en het intern vastgestelde vereiste niveau van 150% kan er dividend worden uitgekeerd indien dit verantwoord wordt geacht.

Financiële resultaten

Positieve ontwikkeling winstgevendheid

Waar het resultaat van Bovemij in 2018 werd beïnvloed door een aantal incidentele lasten en een tegenvallend beleggingsresultaat, is het resultaat in 2019 bijzonder positief. In 2019 viel een buitengewoon goed beleggingsjaar samen met een jaar waarin de impact van omvangrijke schades uitzonderlijk laag was. Door deze samenloop verveelvoudigde het resultaat voor belastingen in 2019 naar een buitengewoon goed resultaat van € 41,2 miljoen (2018: € 5,9 miljoen).

In 2019 stijgt met name het technisch resultaat uit verzekeringen sterk naar € 25,8 miljoen (2018: € 14,3 miljoen), waardoor de combined ratio uitkomt op een niveau van 92,4% (2018: 95,9%). Daarnaast herstelden de financiële markten zich sterk in 2019, dit in tegenstelling tot het zwakke beursjaar 2018, waardoor het beleggingsresultaat in 2019 stijgt naar € 15,2 miljoen (2018: € 1,1 miljoen).

Onze verzekeringsresultaten

Verdere afbouw niet-strategische portefeuilles

De bruto geboekte premie van Bovemij is in 2019 met € 9,1 miljoen (2,4%) gedaald naar € 366,5 miljoen (2018: € 375,6 miljoen). De daling ligt in lijn met de strategie om verzekeringsrisico's in de niet-strategische portefeuilles af te bouwen. In de strategische portefeuilles met een directe link met het BOVAG-netwerk nam de bruto geboekte premie met 4,8% toe. De afbouw van niet-strategische portefeuilles is met name terug te zien in een daling van € 28,3 miljoen (32,6%) bruto geboekte premie in de branche ongevallen en ziekte in 2019. De bruto geboekte premie in de overige branches stijgen in 2019 met € 19,2 miljoen (6,6%).

Duidelijke verbetering schadepercentage

Het netto schadepercentage verbeterde substantieel in 2019 naar 61,8% (2018: 69,2%). De verbetering van het schadepercentage is vooral te herleiden tot de branche motorrijtuigen aansprakelijkheid (WAM) waar het schadepercentage in 2019 met maar liefst 21,1 procentpunt verbeterde naar 68,0% (2018: 89,1%). Deze verbetering is het resultaat van in eerdere jaren doorgevoerde rendementsmaatregelen die nodig zijn om het resultaat op motorrijtuigen aansprakelijkheid - dat al jaren branchebreed onder druk staat - op een duurzaam, houdbaar niveau te krijgen. Het effect van de genomen rendementsmaatregelen wordt versterkt doordat schades uit eerdere risicojaren zich in 2019 gunstiger ontwikkelen dan in 2018 en doordat er in 2019 minder omvangrijke schades zijn gemeld.

Het schadebeeld en rendement op cascoverzekeringen ligt de laatste jaren op een stabiel en goed niveau, mede door een goed rendement op fietsverzekeringen in Nederland, Duitsland en België. Het schadepercentage op de branche ongevallen en ziekte komt uit op 70,5% en is daarmee vergelijkbaar met 2018 (71,4%). De winstgevendheid van de branche ongevallen en ziekte neemt in 2019 af doordat de kosten voor de afwikkeling van de afgebouwde portefeuilles in 2019 doorlopen.

Stijging bedrijfskosten

De bedrijfskosten – bestaande uit interne beheers- en personeelskosten en aan externen afgedragen acquisitiekosten – stijgen in 2019 als percentage van de netto verdiende premie (2019: 30,7%, 2018: 26,8%). De in 2019 gemaakte eenmalige kosten rond de afhandeling van het compliance onderzoek en eenmalige toekomstige personeelskosten drukken het resultaat. Genormaliseerd stijgen de interne beheers- en personeelskosten in 2019 naar 13,4% van de netto verdiende premie (2018: 10,8%). De stijging van de procentuele bedrijfskosten is enerzijds het gevolg van een dalende premie, waardoor de bedrijfskosten procentueel toenemen en is anderzijds het gevolg van extra investeringen voor de vervanging van het backoffice-systeem voor bedrijfsmatige verzekeringen die op langere termijn resulteren in een daling van kosten. Daarnaast stijgen de personeelskosten door het versterken van de administratieve organisatie ten behoeve van compliance, integriteit en beheersing van risico's. Door de procentuele afname van provisiedragende, niet-strategische premie, dalen de acquisitiekosten in 2019 verder naar 15,0% (2018: 15,9%).

Fors herstel beleggingsresultaat

Het beleggingsresultaat komt in 2019 uit op € 15,2 miljoen (2018: € 1,1 miljoen). Binnen de bandbreedtes van de strategische beleggingsportefeuille van Bovemij – die in 2019 ongewijzigd bleef – heeft Bovemij haar positie in hypotheek uitgebreid. Doordat Bovemij aandelen in haar beleggingsportefeuille aanhoudt, is het beleggingsresultaat van Bovemij gevoelig voor bewegingen in beurskoersen. In 2019 herstelden de aandelenmarkten zich sterk van de koersdalingen in het vierde kwartaal van 2018. Hierdoor nam het resultaat op de aandelenportefeuille van Bovemij in 2019 met € 13,8 miljoen toe naar € 9,7 miljoen (2018: € 4,1 miljoen negatief). Bovemij houdt nog altijd een groot gedeelte van haar portefeuille in liquiditeiten aan. Doordat de bankrente het gehele jaar beneden nul lag, is het rendement op liquiditeiten in 2019 € 1,1 miljoen negatief. Bovemij is voornemens om de strategische beleggingsmix in 2020 te wijzigen. Dit zal niet leiden tot grote verschuivingen aangezien Bovemij slechts beperkt beleggingsrisico's wil accepteren.

Sterke verbetering solvabiliteit

De solvabiliteit van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij, uitgedrukt als percentage van het beschikbaar eigen vermogen afgezet tegen het minimaal benodigde vermogen berekend onder Solvency II, is ultimo 2019 toegenomen naar 187% (2018: 176%). De verbetering van de solvabiliteit is het gevolg van het buitengewoon goede resultaat in 2019, waardoor het beschikbaar eigen vermogen eind 2019 naar € 195,9 miljoen is toegenomen (eind 2018: € 177,4 miljoen).

Het minimaal benodigde vermogen bedraagt eind 2019 € 104,8 miljoen (eind 2018: € 101,0 miljoen). Het minimaal benodigde eigen vermogen is in 2019 gestegen doordat de aandelen- en vastgoedportefeuille in waarde zijn toegenomen, waardoor Bovemij meer vermogen dient aan te houden voor marktrisico's.

Kaastroomoverzicht

De liquide middelen van Bovemij nemen in 2019 met € 65,8 miljoen toe. Deze toename komt met name doordat de centrale cash-pooling met Bovemij NV in 2019 is afgebouwd. Hierdoor werd € 65,4 miljoen aan liquide middelen die bij andere entiteiten gestald stonden, teruggestort aan NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij. Van het resultaat na belasting is € 12,1 miljoen het gevolg van herwaarderingen van vastgoed en beleggingen, die niet tot kasstromen leiden. Doordat Bovemij in 2019 haar beleggingen in hypotheek en uitstaande leningen heeft uitgebreid, nemen de liquide middelen van Bovemij, buiten de toename door de afbouw van de centrale cash-pooling, niet verder toe.

Bestuurdersverklaring

Bestuurders verklaren, voor zover hen bekend, dat:

- De jaarrekening, zoals opgenomen in dit verslag, geeft een getrouw beeld van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst over het boekjaar van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij en de gezamenlijk in de consolidatie opgenomen ondernemingen;
- Het bestuursverslag, zoals opgenomen in dit verslag, geeft een getrouw beeld omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij en van de met haar verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in de jaarrekening zijn opgenomen. In het bestuursverslag zijn de wezenlijke risico's waarmee Bovemij wordt geconfronteerd, beschreven.
- het verslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- voornoemde systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis; en
- in het verslag de materiële risico's en onzekerheden zijn vermeld die relevant zijn ter zake van de verwachting van continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Voor deze verklaring maakt het bestuur gebruik van het interne controlesysteem dat is gebaseerd op het three lines of defense model en is beschreven in het hoofdstuk Risicomanagement als onderdeel van het bestuursverslag. De effectieve werking hiervan in 2019 is door het bestuur vastgesteld, mede op basis van de werkzaamheden en rapportages van de Internal Audit Functie. Voor de beoordeling of het is gerechtvaardigd om de financiële verslaggeving op going concern basis op te stellen, baseert het bestuur zich op de intern opgestelde meerjarenprognose en de in 2019 uitgevoerde ORSA.

Vooruitblik

Bovemij, BOVAG en de mobiliteitsbranche staan samen voor mooie maar zeer uitdagende jaren. Wij denken dat deze uitdagingen door intensieve samenwerking omgezet kunnen worden in kansen, voor Bovemij en voor de branche. Samen hebben we alle kracht en de middelen die daarvoor nodig zijn. Samen kunnen wij mobiliteit leveren, verzekeren, financieren en servicen. En misschien nog belangrijker: we doen dit op een wijze die onze klanten waarderen: persoonlijk en betrouwbaar. Een belangrijk onderdeel van de oplossing is onze gezamenlijke aanwezigheid in de digitale wereld. De eerste stappen die we daar hebben gezet met viaBOVAG.nl en viaBovemij.nl (mijnOndernemerportaal.nl) smaken naar meer. Laten we daar samen een succes van maken! Voor 2020 verwacht Bovemij een stijging van de omzet uit bedrijfsmatige en consumentenverzekeringen. De sanering van de volmacht- en inkomensportefeuille (voor zover branchevreemd) zal doorzetten. 2019 was voor Bovemij een uniek jaar waarin het hoogste resultaat in de geschiedenis van Bovemij werd behaald.

Op het moment van schrijven bevinden we ons midden in de wereldwijde coronacrisis. Zonder de financiële gevolgen en de risico's nu al goed in te kunnen schatten, weten we al wel dat de crisis heeft geleid tot een zeer forse teruggang van de financiële markten. De gevolgen van de crisis zullen gevoeld worden. Het is nog te vroeg om hier een goede schatting van te kunnen maken. Bovemij is goed gekapitaliseerd en stelt alles in het werk om alle risico's zo goed als mogelijk te pareren. Al onze mensen zijn ervan doordrongen dat in een tijd als deze het coöperatieve karakter van ons bedrijf meer dan ooit getoond zal moeten worden. Samen zijn wij in staat ook deze crisis te overwinnen. Onze klanten kunnen op ons rekenen! Zo kwamen we met een pakket hulpmaatregelen op een drietal gebieden (online, liquiditeit en juridische bijstand) om onze klanten te ondersteunen. We zijn blij het goede resultaat over 2019 direct voor een deel aan te kunnen wenden om de branche te kunnen helpen. Bovemij zal een uiterste krachtinspanning doen om onze klanten waar we kunnen te helpen.

Voor 2020 verwacht Bovemij een afname van het resultaat ten opzichte van het resultaat dat in 2019 werd behaald. De ontwikkeling van de financieringsportefeuille in 2020 is op dit moment door de coronacrisis niet te voorspellen. We volgen de ontwikkelingen op de voet en zorgen voor oplossingen voor alle betrokken partijen.

Het komend jaar wordt in nauwe samenwerking met BOVAG vol ingezet op en geïnvesteerd in de verdere uitbouw van de portalenstrategie via onze branchewinkels viaBOVAG.nl en viaBovemij.nl (mijnOndernemersportaal.nl). De combinatie van deze twee portalen in combinatie met het verzekerings-, data- en financieringsbedrijf, biedt Bovemij en de branche een unieke kans voor verdere groei en rendement.

Verlag van de Raad van Commissarissen



Terugblik op 2019

Voor NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is er het afgelopen jaar aandacht besteed aan de acquisitie van CBM (Combinatie Bovemij MN Services B.V. en hernoemd naar Bovemij Services Holding B.V.), de beheersing via volmachten, de vervanging van het back-office systeem en de commerciële en financiële ontwikkelingen. Onderwerpen die daarnaast veel aandacht hebben gehad zijn:

- Platformstrategie
- Verbeterplan naar aanleiding van het compliance dossier
- Interne en externe governance

Enterprise Risico Management

In maart 2019 is N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij gestart met het ERM project, dit om tot een effectief risicoraamwerk te komen, in opzet en bestaan. Het project bestaat uit de volgende werkstromen:

1. Risicostrategie en -bereidheid
Het inrichten van een integraal risicomanagement framework en het vaststellen van de risicobereidheid voor alle relevante risico's.
2. Risicobeleid en -proces
Het vernieuwen van de (risico)beleidsdocumenten en het beschrijven van de relevante processen.
3. Organisatie en Governance
Het opzetten van een heldere risico governance structuur waarbij de risico's worden gemeten en beheerst volgens het 'three lines of defense model'.
4. Risicometing, -rapportage en monitoring
De relevante risico's voor alle entiteiten worden gemeten en leidt tot actie bij overschrijding van vooraf gedefinieerde limieten.
5. Data en systemen
Doel is te borgen dat gedefinieerde interne beheersmaatregelen op het gebied van IT en datakwaliteit aantoonbaar effectief worden uitgevoerd.
6. Gedrag en cultuur
Versterken van de risico cultuur in de organisatie.

Alle relevante stukken die in het Plan van Aanpak zijn geformuleerd als resultaat van dit project zijn door de Raad van Bestuur ter goedkeuring aan de Raad van Commissarissen voorgelegd, veelal na voorafgaande advisering via de Audit- en Risk Commissie. Daarnaast heeft er periodiek overleg tussen de Raad van Bestuur en de leden van de Raad van Commissarissen plaats gevonden over de voortgang van het project. De planning van het ERM project loopt door en zal ook in 2020 een belangrijk thema zijn. De nadruk zal dan meer liggen op de werking van het risicoraamwerk.

Verbeterplan

In 2018 hebben we aangegeven dat we geconfronteerd werden met een kwestie op het gebied van Compliance. Dit betrof een 9-tal te onderzoeken issues. We hebben destijds aangegeven dat we het van groot belang vinden dat deze melding zeer serieus en grondig wordt opgepakt. Opdracht voor onafhankelijk onderzoek is gegeven aan Houthoff. De melding en het onderzoek is direct gedeeld met stakeholders (DNB, AFM, EY en Ondernemingsraad) en daarna ook met aandeelhouders. Het onderzoek naar de negen incidenten is door Houthoff afgerond in februari 2019. DNB is hierbij continu op de hoogte gehouden door de voorzitter van de RvC, opdrachtgever van het onderzoek. Lopende het onderzoek is in 2018 gestart met verbeteracties binnen Bovemij met een uitloop naar 2019 en 2020.

De verbeteracties zijn uitgewerkt in een verbeterplan en zijn naar de volgende categorieën te verdelen:

- Arbeidsrechtelijke maatregelen

- Compliance, integriteit en beheersing risico's
 - Herinrichting interne governance
 - Evaluatie corporate (externe) governance
 - Gedragscodes aangescherpt
- Versterking aantoonbaarheid Administratieve Organisatie en Interne Controles
- Verbetering beloningsbeleid
- Communicatie

Naar aanleiding van de bevindingen uit de eerste onderzoeksfase is door de RvC besloten tot een vervolgonderzoek. Voor deze fase is Grant Thornton ingeschakeld. Scope van onderzoek zijn de uitgaven in de portefeuilles commercie en vastgoed voor een periode 2014-2018. Dit onderzoek is afgerond in september 2019. Ook hier zijn alle stakeholders op de hoogte gebracht van de uitkomsten van het onderzoek.

De bevindingen - voor zover anders uit het eerste onderzoek - zijn verwerkt in het lopende verbeterplan binnen Bovemij en hebben geleid tot onder meer het aanpassen van de rollen van bestuurders, acties op het gebied van voorkomen van tegenstrijdig belang en aandacht voor integere bedrijfsvoering.

Inmiddels is een groot deel van alle verbeteracties uitgevoerd en in gang gezet en heeft de interne audit functie een toets met positief resultaat uitgevoerd en teruggekoppeld aan de commissarissen.

Door de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur zijn als gevolg van het onderzoek meldingen gedaan naar de betreffende toezicht instellingen en andere stakeholders. We zijn nog in afwachting van hun definitieve oordeel.

Governance

Het Governance traject is in twee delen te onderscheiden: Interne Governance en Corporate Governance. Een gezamenlijk traject van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen mede ontstaan vanuit de aanpassing van het toezicht van DNB naar solo toezicht. Hierbij heeft KPMG een adviserende en ondersteunende rol gehad.

Samengevat zijn de wijzigingen in de Interne Governance een verdere invoering van de splitsing in de organisatie van Bovemij van de holding en de schadeverzekeraar, het oprichten van een bedrijfs onderdeel Platform, het samenbrengen van de commerciële activiteiten in Commercie B2B, het inrichten van de Directieraad om de bedrijfsonderdelen in synergie aan te sturen, de verdere centralisering van staffuncties en het inrichten van functionele overleggen. Implementatie staat gepland vanaf 1 januari 2020.

Voor de Corporate Governance, het tweede traject, is de Raad van Commissarissen opdrachtgever en heeft zij in navolging van de Interne Governance, ook hier KPMG Management Consulting voor advies en ondersteuning gevraagd. Gekeken is gekeken naar de inrichting van de RvC en de onderliggende commissies in aansluiting op de Interne Governance, de evaluatie van de RvC in haar toezichthoudende rol en functioneren hierin, en de evaluatie van STAK en de zorgen van de certificaathouders.

Ten aanzien van dit laatste onderwerp heeft 7 november 2019 een informele bijeenkomst voor certificaathouders plaatsgevonden. Agenda voor deze bijeenkomst was een toelichting van het Compliance onderzoek en het verbeterplan, de presentatie van de STAK bevindingen van KPMG, de acties die genomen gaan worden door het STAK Bestuur en de Raad van Commissarissen en de hoofdlijnen van de strategie van Bovemij.

Belangrijkste conclusies zijn dat de informatieverstrekking richting certificaathouders verbeterd gaat worden, met BOVAG zal gekeken worden naar de samenstelling en positie van het STAK Bestuur uitgebreid zal worden met onafhankelijke leden, de verhandelbaarheid en waardebeoordeling van de certificaten een belangrijk aandachtspunt is en de certificaathouders zijn meegenomen in de veranderende wereld van mobiliteit en het antwoord van Bovemij hierop middels de platformstrategie.

Samenstelling en deskundigheid

De Raad van Commissarissen van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is gelinkt met de Raad van Commissarissen van Bovemij NV via de gezamenlijke voorzitter in beide Raden van Commissarissen. De Raad van Commissarissen dient zodanig te zijn samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar en de Raad van Bestuur onafhankelijk en kritisch opereren. Om die reden zijn in artikel 2 van het Reglement Raad van Commissarissen NV Schadeverzekering-Maatschappij vereisten opgesteld waaraan de samenstelling van de Raad van Commissarissen dient te voldoen en wordt gewerkt met een profielschets ten behoeve van de gewenste invulling van de Raad van Commissarissen.

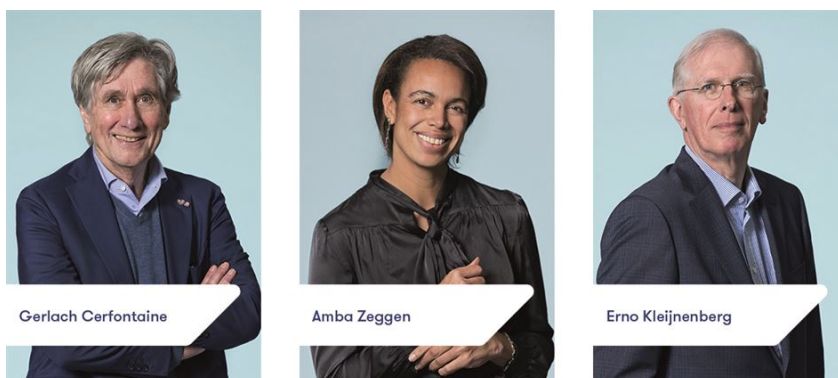
Bij de selectie van leden van Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen streeft Bovemij naar selectie van de beste kandidaat en naar een balans tussen leeftijd, geslacht, werkervaring en opleidingsachtergrond, met inachtneming van de wettelijk voorgeschreven doelstelling voor de verhouding man-vrouw. Indien niet aan het wettelijke streefcijfer wordt voldaan, zal bij gelijke geschiktheid van kandidaten de voorkeur worden gegeven aan de kandidaat met wie het wettelijk streefcijfer wordt gehaald dan wel dichter wordt benaderd. De leden van de Raad van Commissarissen zijn door DNB en AFM getoetst op geschiktheid en betrouwbaarheid.

De voorzitter is na herbenoeming benoemd voor een periode van twee jaar tot de algemene vergadering in 2021. Om de opvolging en inwerkperiode van de beoogde nieuwe voorzitter tijdig te gaan realiseren is het bureau TEN tevens gevraagd om te gaan werven voor de functie van voorzitter van de Raad van Commissarissen van zowel NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij als BOvemij NV om de verbindende schakel tussen beide Raden van Commissarissen te behouden.

Voorzitter van de Raden van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij en Bovemij N.V. is de heer Gerlach Cerfontaine. In 2018 zijn de heer Erno Kleijnenberg en mevrouw Amba Zeggen benoemd als leden van de Raad van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Personalia

	G.J.N.H. (Gerlach) Cerfontaine	E.A. (Erno) Kleijnenberg	A.P. (Amba) Zeggen
Functie	Voorzitter	Lid	Lid
Geslacht	Man	Man	Vrouw
Leeftijd	73	68	48
Nationaliteit	Nederlandse	Nederlandse	Nederlandse
Tijdstip van eerste benoeming	Benoemd in 2015 voor een periode van 4 jaar en in 2019 herbenoemd voor een periode van 2 jaar tot aan de AvA 2021	Benoemd in april 2018 voor een periode van 4 jaar en daarna herbenoembaar	Benoemd in juni 2018 voor een periode van 4 jaar en daarna herbenoembaar
Relevante nevenfuncties	Voorzitter Vereniging WVAA Speciaal adviseur Ministerie VWS Voorzitter Advisory Committee Gilde Healthcare Lid Adviesraad Partnership Foundation	Voorzitter RVC WVAA Groep B.V. Voorzitter RVC Translink Voorzitter RvT Longfonds	Lid RvC Roeminck Insurance N.V. Lid RvT New financial Forum (onbezoldigd) Programma directeur Amsterdam Executive Master in Actuarial Science (tot 1/1/2020)



Commissies

De Raden van Commissarissen hebben in het voorjaar van 2019 besloten tot instelling van een tweetal commissies, te weten een Audit en Risk Commissie (ARC) en een Nominatie en Remuneratie Commissie (NRC). Deze beide commissies functioneren beide als voorbereidend adviesorgaan voor de Raden van Commissarissen. Voor het ARC en NRC van de schadeverzekeraar zijn commissarissen niet zijnde de voorzitter deelnemer en vanuit Bovemij één of twee leden van de Raad van Bestuur en betreffende functionarissen binnen Bovemij.

In 2019 is de ARC 5 keer bijeengekomen. Belangrijkste onderwerpen zijn de integriteit en kwaliteit van de financiële verslaglegging, de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en de besluitvoorbereiding hierover richting de Raad van Commissarissen.

De NRC heeft in 2019 4 keer vergaderd. Belangrijkste onderwerpen zijn de selectiecriteria en benoemingsprocedure van de leden van de Raad van Commissarissen, leden van de Raad van Bestuur, de secretaris van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen, directieleden en sleutelfuncties. Daarnaast bereidt de NRC besluitvorming over het beloningsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur en directieleden voor ten behoeve van besluitvorming door de Raad van Commissarissen.

Mede op basis van de adviezen van het NRC is er in de RvC het afgelopen jaar veel aandacht geweest voor de samenstelling van de Raad van Bestuur door de vele mutaties in de Raad van Bestuur en de aandacht voor de verdere professionalisering van de sleutelfunctionarissen. De commissarissen betreuen het vrijwillige vertrek van Renate Leander. De Raad van Commissarissen bedanken haar voor haar enorme inzet voor Bovemij, Renate heeft veel betekend voor Bovemij, juist ook in de afgelopen periode rondom het onderzoek.

Toezicht

Corporate Governance Code

De Corporate Governance Code 2016 is van toepassing op Bovemij. De Raad van Commissarissen herkent zich in de uitgangspunten en best practices van de Corporate Governance Code. Naar het oordeel van de Raad van Commissarissen is voldaan aan de eisen voor onafhankelijkheid.

In het afgelopen jaar heeft een wijziging plaatsgevonden in de benoeming door de Raad van Commissarissen voor nieuwe leden van de Raad van Bestuur. Conform de Corporate Governance code worden zij nu aangesteld voor bepaalde tijd, 4 jaar met de mogelijkheid voor een verlenging.

Vergaderingen

In 2019 kwam de Raad van Commissarissen zes keer in aanwezigheid van de Raad van Bestuur in reguliere vergaderingen bijeen. Tijdens deze vergaderingen zijn op specifieke onderwerpen verschillende functionarissen uit de organisatie, onder wie de sleutelfunctionarissen, uitgenodigd om nadere toelichting te geven. Eén van deze vergaderingen was in aanwezigheid van de accountant (EY) en de externe actuaris (PWC).

Aanwezigheid	Reguliere vergaderingen	Extra vergaderingen
G.J.N.H. (Gerlach) Cerfontaine	100% (6 van 6)	100% (3 van 3)
E.A. (Erno) Kleijnenberg	100% (6 van 6)	100% (3 van 3)
A.P. (Amba) Zeggen	100% (6 van 6)	100% (2 van 2)

In de totstandkoming van de strategie is de Raad van Commissarissen in een adviserende rol richting de Raad van Bestuur betrokken. Daarnaast ziet de Raad van Commissarissen toe op de kwaliteit van besluitvorming in de belangrijkste beslissingen en investeringen bij de uitvoering van de strategie van Bovemij. Naast de zes reguliere vergaderingen kwam de Raad van Commissarissen in 2019 één keer bijeen met de Raad van Bestuur waarin specifieke onderwerpen centraal stonden die aan de strategie van Bovemij gerelateerd zijn.

De Raad van Commissarissen vergaderde daarnaast twee keer buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur. Ook sprak de Raad van Commissarissen, buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur, dit jaar met de Ondernemingsraad over alle voor hen relevante actuele ontwikkelingen.

In het kader van het in dit verslag benoemde incidentenonderzoek heeft in 2019 veelvuldig overleg plaatsgevonden tussen leden van de Raden van Commissarissen en in het bijzonder ook tussen de voorzitter en alle in dit kader relevante stakeholders. Zo hebben de commissarissen, naast een groot aantal telefonische conferenties, vier bijeenkomsten gehad over de uitkomsten van het rapport en het bespreken van de vervolgacties. En heeft de voorzitter van de Raad van Commissarissen veelvuldig overleg gehad met DNB en andere stakeholders.

Evaluatie functioneren

In 2019 heeft de Raad van Commissarissen twee keer een Onderling Beraad gehouden, zonder de aanwezigheid van de Raad van Bestuur. In het tweede overleg eind 2019 stond de evaluatie van de Raad van Bestuur, de Raad van Commissarissen, de onderliggende commissies en het individuele functioneren van de commissarissen centraal. Hiervoor zijn individueel evaluatieformulieren ingevuld en de samenvatting van de resultaten zijn met elkaar in het Onderling Beraad besproken. Daarnaast is met externe begeleiding de boarddynamiek geëvalueerd.

Conclusie is dat de RvC voldoende betrokken is om invulling te kunnen geven aan haar toezichtzaken. Het afgelopen jaar heeft het compliance dossier veel nadruk gelegd op de werkzaamheden van de commissarissen. Dit naast de reguliere werkzaamheden. De onderliggende commissies (ARC en NRC) hebben zich in het afgelopen jaar verder ontwikkeld, Vanaf 1 januari 2020 zal de verdere splitsing tussen de holding en verzekeraar in de onderliggende commissies worden gerealiseerd.

Conclusies uit de evaluatie zijn dat gegeven de verwachte wisselingen in de Raad van Commissarissen besloten is extra aandacht te besteden aan het inwerkprogramma voor nieuwe leden van de Raad van Commissarissen. Daarnaast zal zodra de Raad van Commissarissen weer compleet is, een nieuwe werkconferentie met beide Raden van Commissarissen worden georganiseerd. Doel is om de nieuwe leden mee te nemen in de opgedane ervaringen vanuit het afgelopen jaar en de leerpunten naar de toekomst. Voor de zittende leden van de Raad van Commissarissen is aandacht gevraagd voor de permanente educatie.

Jaarrekening 2019

Dividend

Statutair ligt de bevoegdheid voor het reserveren van (een gedeelte) van de jaarwinst bij de directie van de vennootschap, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen. De Algemene Vergadering stelt de jaarrekening vast, inclusief het daarin opgenomen dividendvoorstel. De Raad van Bestuur heeft in overeenstemming met artikel 39 van de statuten een voorstel gedaan aan de Raad van Commissarissen betreffende de winstbestemming.

Met inachtneming van het kapitaalbeleid van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt voorgesteld € 21.912.000,- toe te voegen aan de overige reserves en € 9.391.000,- uit te keren als dividend (2018: € 3.862.000,-). Dit voorstel staat ter beschikking van de Algemene Vergadering en is nog niet in de jaarrekening verwerkt.

Decharge

De Raad van Commissarissen keurt op basis van artikel 39 van de statuten dit voorstel goed. Wij adviseren u de jaarrekening conform artikel 37 van de statuten vast te stellen. Wij vragen u decharge te verlenen aan de leden van de Raad van Bestuur voor hun bestuur in 2019 en aan de leden van de Raad van Commissarissen voor het uitgevoerde toezicht in 2019.

Tot slot

Bovemij is en blijft als onderneming volop in beweging. De groei van de onderneming gaat gepaard met een goede operationele rentabiliteit. De winstgevendheid is voorsnog toe te schrijven aan de verzekeringsactiviteiten, maar de samenwerking tussen de verschillende onderdelen leidt nu al tot duidelijk zichtbare voordelen voor Bovemij en het netwerk. De kosten van besturing en beheersing stijgen als gevolg van de groei en het toegenomen toezicht.

De mobiliteitsmarkt is flink aan het veranderen: eindgebruikers oriënteren en kopen steeds meer online, en veranderen in gedrag van het aanschaffen van goederen naar het gebruik van mobiliteitsdiensten. BOVAG leden worden hierdoor gedwongen tot andere bedrijfsvoering om (ook) de nieuwe consument (online) te bedienen, en worden daarnaast geconfronteerd met een andere verhouding met fabrikanten, leveranciers en opkomende platformen.

Bovemij heeft hier haar strategie voor de komende jaren op aangepast. In het afgelopen jaar zijn de voorbereidingen gestart voor de platform strategie. De strategie van Bovemij is 'digitaal verbinden'. Het platform biedt de consument online en geaggregeerd een moderne en complete mobiliteitskeuze aan via het netwerk van betrouwbare mobiliteitsaanbieders. Dat betekent concreet dat het platform haar leden ondersteuning biedt om samen, efficiënt en op een moderne manier klanten te vinden en te behouden en op een transparante wijze te begeleiden in hun keuze.

De Raad van Commissarissen ondersteunt de visie van Bovemij in deze veranderende markt en de rol van de consument (B2C) en de aangesloten bedrijven (B2B). Digitaal verbinden is de toekomst.

De Raad van Commissarissen heeft de overtuiging dat alle maatregelen die genomen kunnen worden, zijn genomen op het gebied van integrale bedrijfsvoering, risicomanagement, cultuur en compliance. De organisatie is dusdanig geprofessionaliseerd, dat de uitrol van de gekozen strategie binnen de kaders van wet en regelgeving gerealiseerd kan worden.

Afgelopen jaar voor de medewerkers

De Raad van Commissarissen complimenteert de Raad van Bestuur met de strategische route en ambitie en de behaalde operationele resultaten, mede gezien het compliance dossier en de impact die dit heeft gehad naar het bestuur, de commissarissen, de medewerkers en de klanten.

De Raad van Commissarissen wil in het bijzonder de medewerkers van Bovemij danken voor hun inspanningen. Het werken in een organisatie die continu in beweging is, vergt veel van medewerkers. De Raad van Commissarissen feliciteert hen dan ook van harte met de behaalde resultaten. De Raad van Commissarissen heeft er het volste vertrouwen in dat Bovemij een leidende rol gaat realiseren in de veranderende markt met haar platformstrategie.

Jaarrekening 2019



Geconsolideerde balans per 31 december 2019

(Voor resultaatbestemming)

Activa

(in duizenden euro's)		31-12-2019	31-12-2018
Immateriële vaste activa	1		
Software		1.861	1.651
Portefeuillerechten		2.031	-
		3.892	1.651
Beleggingen	2		
Terreinen en gebouwen			
Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik		22.685	22.595
Overige terreinen en gebouwen		39969	38.360
		62.654	60.955
<i>Overige financiële beleggingen</i>			
Aandelen		46.884	37.519
Hypotheken		57.301	43.634
Uitstaande leningen		97.729	84.598
		201.914	165.751
Vorderingen	3		
Vorderingen uit herverzekering		571	1.564
Vorderingen uit directe verzekering		8.728	11.686
Vorderingen uit co-assurantie		44.889	39.462
Overige vorderingen		31.894	101.198
		86.082	153.910
Overige activa	4		
Materiële vaste activa		1.804	1.634
Liquide middelen		204.348	138.514
		206.152	140.148
Overlopende activa	5		
Overlopende acquisitiekosten		19.257	20.617
Overige overlopende activa		28.855	27.231
		48.112	47.848
		608.806	570.263

Passiva

(in duizenden euro's)		31-12-2019	31-12-2018
Eigen vermogen	6	180.555	153.113
Technische voorzieningen	7		
<i>Voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		120.106	115.830
-Aandeel herverzekeraars		6.459	4.332
		113.647	111.498
<i>Voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		311.738	304.268
-Aandeel herverzekeraars		45.183	43.370
		266.555	260.898
Overige technische voorzieningen		9489	8.713
		389.691	381.109
Voorzieningen	8		
Voor belastingen		14.074	11.132
Overige voorzieningen		943	-
		15.017	11.132
Schulden	9		
Schulden uit herverzekering		4.328	682
Schulden uit directe verzekering		4.172	4.885
Belastingen en premies sociale verzekeringen		2.750	6.179
Overige schulden		5.622	5.264
		16.872	17.010
Overlopende passiva	10	6.671	7.899
		608.806	570.263

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019

Technische rekening

[in duizenden euro's]		2019	2018
Verdiende premie eigen rekening	11		
<i>Premies</i>			
-Bruto		366.492	375.645
-Aandeel herverzekeraars		22.879	20.224
		343.613	355.421
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		-4.276	2.941
-Aandeel herverzekeraars		-2.127	938
		-2.149	2.003
		341.464	357.424
Toegerekende opbrengst uit beleggingen		10.462	-137
Schade eigen rekening	12		
<i>Schaden</i>			
-Bruto		214.579	239.272
-Aandeel herverzekeraars		10.109	15.883
		204.470	223.389
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		7.470	17.670
-Aandeel herverzekeraars		1.813	-5.884
		5.657	23.554
Wijziging overige technische voorzieningen		776	488
		210.903	247.431
Bedrijfskosten	13		
Acquisitiekosten		52.964	55.045
Wijziging overlopende acquisitiekosten		833	4.192
Beheers- en personeelskosten		53.413	38.744
Provisie van herverzekeraar		-2.408	-2.331
		104.802	95.650
Resultaat technische rekening		36.221	14.206

Niet-technische rekening

(in duizenden euro's)		2019	2018
Resultaat technische rekening		36.221	14.206
Beleggingsopbrengsten	14		
Opbrengst gebouwen en terreinen		4.001	3.413
Ongerealiseerde winst op beleggingen		12.145	4.318
Gerealiseerde winst op beleggingen		4.954	3.271
		21.100	11.002
Beleggingslasten	15		
Beheerskosten en rentelasten beleggingen		5.847	2.639
Ongerealiseerd verlies op beleggingen		-	7.234
Gerealiseerd verlies op beleggingen		17	42
		5.864	9.915
Toegerekende opbrengsten uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening		-10.462	137
Niet-verzekeringstechnische activiteiten	16		
Omzet		420	355
Kostprijs van de omzet		13	18
		407	337
Beheerskosten niet-verzekeringstechnisch		201	381
Resultaat niet-verzekeringstechnische activiteiten		206	-44
Andere lasten	17	-	-9475
Resultaat voor belastingen		41.201	5.911
Belastingen	18	-9.898	-143
Resultaat na belastingen		31.303	5.768

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2019

(in duizenden euro's)	2019	2018
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat na belastingen	31.303	5.768
Afschrijving materiële vaste activa	386	387
Afschrijving immateriële vaste activa	646	96
Waardeverandering beleggingen	-13.742	2.916
Aangepast resultaat	18.593	9.167
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		
Investeringen en aankopen		
Beleggingen	-89.601	-33.025
Investeringen materiële vaste activa	-559	-279
Investeringen immateriële vaste activa	-3.885	-1.747
Desinvesteringen en verkopen		
Beleggingen	65.481	35.083
Desinvesteringen materiële vaste activa	3	2
Desinvesteringen desinvesteringen immateriële vaste activa	998	-
Totaal kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten	-27.563	34
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Dividenduitkering	-3.861	-17.514
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-3.861	-17.514
Mutatie liquide middelen	65.834	15.729

Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening

Algemeen

Op grond van Boek 2 Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek, in het bijzonder afdeling 15, zijn de voor verzekeringsmaatschappijen geldende voorschriften voor de jaarrekening toegepast.

De financiële gegevens van de onderneming zijn in de geconsolideerde jaarrekening verwerkt. Alle bedragen in de jaarrekening zijn in duizenden euro's vermeld, tenzij anders aangegeven.

Activiteiten

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij (KvK-nummer 10019550), gevestigd te Nijmegen, verzekert schade primair gericht op de mobiliteitsbranche. Hiertoe behoren inkomens-, casco-, aansprakelijkheids-, rechtshulp- en pechhulpverzekeringen.

Presentatiewijzigingen

De in deze jaarrekening ter vergelijking opgenomen cijfers over 2018 zijn, waar nodig, ten behoeve van het inzicht geherrubriceerd.

Premies, schaden en acquisitiekosten van de producten schadeverzekering inzittenden en schadeverzekering opzittenden worden vanaf 2019 gepresenteerd onder de branche motorrijtuigenaansprakelijkheid. Voorheen werden deze gepresenteerd onder de branche casco. Ten behoeve van de vergelijkbaarheid is ook de presentatie van de cijfers van 2018 hierop aangepast.

Bij een aantal posten in de balans en winst-en-verliesrekening staat een genummerde verwijzing naar de overeenkomstig genummerde toelichtingen elders in de jaarrekening.

Gebruik van schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat Bovemij schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de gerapporteerde activa en verplichtingen en de gerapporteerde baten en lasten voor de verslagperiode. De belangrijkste schattingen betreffen het vaststellen van de [1] verzekeringstechnische voorzieningen en de [2] waardering van beleggingen.

De situaties worden hierbij beoordeeld op basis van beschikbare financiële informatie, marktgegevens, ervaring en andere factoren die onder de gegeven omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Hoewel deze schattingen met betrekking tot actuele gebeurtenissen naar beste weten van het management worden gemaakt, bestaat de mogelijkheid dat de feitelijke uitkomsten afwijken van de schattingen. Om dit risico te minimaliseren worden de schattingen en onderliggende veronderstellingen jaarlijks beoordeeld en waar nodig herzien. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Voor de gehanteerde methodiek en aannames bij het vaststellen van de verzekeringstechnische voorzieningen en de waardering van de financiële beleggingen wordt verwezen naar de paragrafen 'Technische voorzieningen' en 'Beleggingen' in de toelichting op de balans.

Schattingswijzigingen

In de jaarrekening van 2019 hebben ten opzichte van 2018 de volgende schattingswijzigingen plaatsgevonden:

- In de jaarrekening voor 2019 is onder de balanspost overige voorzieningen voor de eerste maal een voorziening opgenomen voor jubileumuitkeringen aan medewerkers en een voorziening voor de afkoop van pensioenverplichtingen aan medewerkers die voorheen een onvoorwaardelijke indexatieregeling als onderdeel van hun pensioen hadden.
- Vanaf 2019 wordt de voorziening voor schadebehandelingskosten, die wordt verantwoord bij de overige technische voorzieningen, berekend over alle directe branches. Tot en met 2018 werd deze voorziening aangehouden voor alle directe branches met uitzondering van de branche ongevallen en ziekte.

Grondslagen voor consolidatie

De volgende deelnemingen zijn in de consolidatie van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij betrokken:

Naam	Statutair gevestigd te	Aandeel
Enra Verzekeringen B.V.	Grootebroek	100%
Quakel Assuradeuren B.V.	Alphen aan den Rijn	50%
Bovemij Intermedair B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Juridische Diensten B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Services Holding B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Services B.V.	Nijmegen	100%

De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij onderlinge schulden, vorderingen en transacties zijn geëlimineerd, evenals binnen de groep gerealiseerde resultaten. Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om deze in overeenstemming te brengen met de geldende waarderingsgrondslagen voor de groep. Alle in de consolidatiekring betrokken deelnemingen zijn onderdeel van de fiscale eenheid voor vennootschapsbelasting. Quakel Assuradeuren B.V. valt buiten de fiscale eenheid. Alle transacties met verbonden partijen hebben plaatsgevonden onder normale marktvoorwaarden.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

Tenzij anders vermeld, zijn activa en passiva in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde ervan betrouwbaar kan worden vastgesteld. De activa en passiva worden indien mogelijk gewaardeerd tegen de reële waarden. Indien dit niet mogelijk is wordt de alternatieve waarderingsgrondslag toegelicht.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van onvolwaardigheid op de betreffende activa worden in mindering gebracht. In vreemde valuta luidende bedragen worden omgerekend tegen de koersen per balansdatum. Dit heeft uitsluitend betrekking op beleggingen. Valutaverschillen worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. De rapportagevaluta van de jaarrekening is de euro.

Bestemming van het resultaat 2018

In de Algemene vergadering van Aandeelhouders van 17 mei 2019 is besloten € 3.862.000,- uit te keren als dividend. Dit in de lijn met het reserverings- en dividendbeleid en rekening houdend met een voor de vennootschap toereikend geachte solvabiliteit. Het resultaat is toegevoegd aan de overige reserves.

Voorstel voor bestemming van het resultaat 2019

De Raad van Bestuur heeft, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen, voorgesteld 30% van het operationeel resultaat na belastingen, beschikbaar te stellen als dividend en het resterende gedeelte van het resultaat na belastingen te reserveren. Dit betekent dat een bedrag van € 9.391.000,- ter beschikking staat van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Voorgesteld wordt het bedrag van € 9.391.000,- uit te keren als dividend.

Fusie

Op 9 april 2019 is Bovemij Intermediair Holding B.V. als verdwijnende vennootschap gefuseerd met N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij. De fusie heeft economisch met terugwerkende kracht plaatsgevonden vanaf 1 januari 2018. Om een beter inzicht te geven zijn de activa en passiva en de resultaten van Bovemij Intermediair Holding B.V. in de jaarrekening 2018 als onderdeel van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij opgenomen via de pooling of interests-methode.

Op 24 augustus 2019 is Dealerdiensten Automotive B.V. als verdwijnende vennootschap gefuseerd met N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Immateriële vaste activa

Software

De gekochte software (licenties) en door Bovemij ontwikkelde software onder de immateriële activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met gecumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

Uitgaven in verband met de ontwikkeling van software, die intern wordt gebruikt of toekomstige economische voordelen genereert en die de vast te stellen kosten overtreft, worden opgenomen als immateriële vaste activa en afgeschreven over de geschatte gebruiksduur. De geactiveerde kosten betreffen de personeelskosten van softwareontwikkeling en de toerekenbare overheadkosten. Uitgaven in verband met het onderhoud van software worden als kosten genomen in de periode waarin ze worden gemaakt.

Afschrijving van software wordt berekend op lineaire basis, afhankelijk van de geschatte gebruiksduur, vanaf de datum waarop ze in gebruik zijn genomen. De geschatte gebruiksduur voor software is drie tot vijf jaar of een kortere periode indien de licentieperiode korter is dan drie jaar. De geactiveerde kosten voor software worden jaarlijks op basis van de resterende gebruiksduur getest op indicaties voor bijzondere waardevermindering. Bijzondere waardeverminderingen worden voornamelijk veroorzaakt door het stoppen van de verkoop of het gebruik van de software.

Portefeuillerechten

De portefeuillerechten vloeien voort uit de overname van de resterende 50% van de aandelen van dochteronderneming Bovemij Services Holding B.V. Deze komen overeen met het verschil tussen de kostprijs van de overname en de reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en passiva op het moment van aankoop. De portefeuillerechten worden geactiveerd en stelselmatig afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur, dan wel gewaardeerd tegen lagere realiseerbare waarde.

Beleggingen

Terreinen en gebouwen

De gebouwen en terreinen worden gewaardeerd op marktwaarde. Om dit accuraat vast te stellen vindt ten minste iedere drie jaar een taxatie plaats door externe deskundigen. Tevens vindt er jaarlijks op de balansdatum een beoordeling van de marktwaarde plaats. De gebouwen zijn gewaardeerd tegen de getaxeerde onderhandse verkoopwaarde onder voortzetting van de lopende huurovereenkomsten.

Kosten ter instandhouding van het onroerend goed worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord. De gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen worden direct ten gunste of laste van het resultaat gebracht. Waardemutaties worden tevens opgenomen in de herwaarderingsreserve. Ook wordt er rekening gehouden met de belastinglatenties.

Gebouwen in aanbouw worden gewaardeerd tegen kostprijs en bij ingebruikname herwaardeerd tegen marktwaarde.

Overige financiële beleggingen

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de toelichting op de balanspost.

Aandelen

Waardering van aandelenfondsen geschiedt op marktwaarde. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen komen volledig ten gunste of ten laste van het resultaat van het boekjaar. De gerealiseerde waardeverschillen worden bepaald door de verkoopopbrengst te verminderen met de marktwaarde bij aanvang van het boekjaar.

Hypotheken

De waardering van hypotheekbeleggingsfondsen geschiedt op marktwaarde, welke ten minste eenmaal per maand wordt vastgesteld. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen komen volledig ten gunste of ten laste van het resultaat van het boekjaar. De gerealiseerde waardeverschillen worden bepaald door de verkoopopbrengst te verminderen met de marktwaarde bij aanvang van het boekjaar.

Uitstaande leningen

De uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Vorderingen uit co-assurantie

De vorderingen uit co-assurantie hebben betrekking op de gezamenlijk met N.V. Schadeverzekering Metaal en Techniek uitgevoerde WIA-verzekering voor de BOVAG-branche en de NVKL-branche. De beleggingen behorende bij deze verzekering zijn ondergebracht bij N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen en zijn economisch eigendom van Bovemij.

Overige activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van historische aanschaffingskosten verminderd met lineaire afschrijvingen, welke zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur en rekening houdend met bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

- Inrichting gebouwen en kantoorinventaris: 5 - 10 jaar
- Informatieverwerkende systemen: 5 jaar

Overlopende activa

Overlopende acquisitiekosten

De overlopende acquisitiekosten worden nominaal gewaardeerd en betreffen de nog verdiend te maken acquisitiekosten. De acquisitiekosten worden evenredig verdiend gemaakt over de looptijd van de polis.

Eigen vermogen

Herwaarderingsreserve

Waardeverschillen die ontstaan bij herwaardering van tegen actuele waarden gewaardeerde beleggingen, worden via de winst-en-verliesrekening verwerkt. Voor zover ongerealiseerde waardevermeerderingen betrekking hebben op beleggingen waarvoor geen frequente marktnotering beschikbaar is, zal een herwaarderingsreserve worden gevormd ten laste van de algemene reserve. Hierbij wordt rekening gehouden met de latente belastingverplichting.

Wettelijke reserve

Bovemij vormt een wettelijke reserve voor deelnemingen waarbij N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij niet zelfstandig kan beslissen over het dividendbeleid en voor het nog niet afgeschreven deel van de ontwikkelde software. De wettelijke reserve wordt gevormd ten laste van de algemene reserve.

Technische voorzieningen

Toereikendheidstoets

Jaarlijks voert Bovemij een toets uit naar de toereikendheid van de balanswaarde van de voorzieningen. Hiertoe wordt een toetsvoorziening vastgesteld. Deze toetsvoorziening is een benadering van de marktwaarde van de verplichtingen, waarbij rekening wordt gehouden met onzekerheidsmarges en sluit waar mogelijk aan op de Solvency II best estimate voorziening. Er wordt gebruikgemaakt van gangbare actuariële methoden.

Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's

De voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's betreft onverdiende brutopremies ultimo boekjaar na aftrek van het aandeel van de herverzekeraars. Bij directe consumentenverzekeringen wordt deze post in verband met initiële kosten voor een deel direct verdiend gemaakt, waarna het restant evenredig wordt verdeeld over de looptijd. Bij overige verzekeringen wordt de premie verdiend gemaakt naar evenredigheid van de nog niet verstreken risicotermijnen. De voorziening is nominaal opgenomen. Ongevallen- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zijn, gezien het langlopende karakter, tegen contante waarde berekend.

Technische voorzieningen voor te betalen schaden

De voorziening voor te betalen schaden betreft het geschatte deel van de gemelde, maar nog niet afgewikkelde schaden. Tevens zijn voorzieningen voor schaden opgenomen die per balansdatum wel zijn voorgevallen, maar nog niet bij de verzekeraar zijn gemeld (IBNR), alsmede voor mogelijke mutaties in wel gemelde maar nog niet afgewikkelde schaden (IBNER). De omvang van dit deel van de voorziening wordt geschat op basis van actuariële schade-uitloopenalyses. Bij het uitvoeren van deze analyses wordt rekening gehouden met verwachte subrogatie en de verkrijging van het eigendom van verzekerde zaken. De actuariële analyses ten behoeve van de voorziening worden in het bijzonder gebruikt om de uiteindelijk verwachte kosten te schatten van complexere claims die door zowel in- als externe factoren (zoals schadebehandelingsprocedures, inflatie, veranderingen in wet- en regelgeving, gerechtelijke uitspraken, historie en trends) kunnen worden beïnvloed.

De te regresseren schaden en het aandeel herverzekeraars zijn op de voorziening in mindering gebracht. De voorziening voor de interne kosten van de schadeafhandeling van nog af te wikkelen schaden is opgenomen tegen nominale waarde en is aan de voorziening voor te betalen schaden toegevoegd.

Overige technische voorzieningen

De overige technische voorzieningen bestaan uit een voorziening voor schadebehandelingskosten en het aandeel in de schadereserve van het Waarborgfonds Motorverkeer.

Voorzieningen

Voorzieningen voor belastingen

De voorziening voor latente belastingen betreft de latente belastingverplichtingen ter zake van de bestaande fiscale waarderingsverschillen en heeft een overwegend langlopend karakter. De verschillen komen voort uit beperkt aftrekbare kosten, investeringsaftrek en energie-investeringsaftrek. De voorziening is bepaald op basis van het nominale belastingtarief geldend in de jaren waarin de waarderingsverschillen naar verwachting zullen worden gerealiseerd. Het nominale belastingtarief is 25,0% in 2019 en 2020 en 21,7% vanaf 2021.

Overige voorzieningen

De volgende voorzieningen zijn opgenomen in de post overige voorzieningen:

- Voorziening voor jubileumuitkeringen aan medewerkers. Deze voorziening is gevormd ten behoeve van mogelijke verplichtingen aan medewerkers in verband met uitkeringen inzake jubilea gedurende de periode dat medewerkers mogelijk werkzaam zullen zijn bij Bovemij. De voorziening is gebaseerd op actuariële grondslagen en opgenomen tegen contante waarde.
- Voorziening voor afkoop van pensioenverplichting. Dit betreft de voorziening voor de jaarlijkse compensatie van medewerkers die voorheen een onvoorwaardelijke indexatieregeling als onderdeel van hun pensioen hadden. Deze jaarlijkse compensatie zullen betreffende medewerkers bij vervroegde uitdiensttreding in één bedrag als afkoop ontvangen. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde, waarbij rekening wordt gehouden met de blijfkansen van betreffende medewerkers.

Schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de in rekening gebrachte premies en overige baten en de betaalde schaden en andere lasten over het jaar, rekening houdend met lopende herverzekeringsovereenkomsten. Baten en lasten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering of vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een waardeverandering van een actief of een mutatie van een verplichting heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden verantwoord zodra zij te voorzien zijn.

Het resultaat wordt tevens bepaald met inachtneming van de verwerking van ongerealiseerde waardeveranderingen van op actuele waarde gewaardeerde beleggingen.

De aan herverzekeraars betaalde herverzekeringspremie wordt naar evenredigheid van de looptijd van de contracten als last opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

Verdiende premies eigen rekening

Onder brutopremies wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen, na aftrek van de in rekening gebrachte assurantiebelasting, polis- en administratiekosten en wettelijke bijdragen.

De premie voor schadeverzekeringen wordt na aftrek van initiële kosten verdeeld over de looptijd van het contract en naar evenredigheid van de verstreken verzekeringstermijn als opbrengst genomen. De wijziging in de technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's wordt tevens onder het premie-inkomen verantwoord. Dit gebeurt afzonderlijk voor iedere branche. Bovemij onderscheidt bij het opstellen van de jaarrekening de volgende branches: ongevallen en ziekte, motorrijtuigen aansprakelijkheid, casco, brand en andere schade aan goederen en overige branches.

Het resultaat voor de verdiende premies wordt evenredig naar het verloop van de premies verdiend gemaakt. Uitzondering hierop zijn directe consumentenverzekeringen. Bij directe consumentenverzekeringen wordt op dag één al twaalf procent van de premie verdiend gemaakt om de initiële kosten te dekken. Kortingen die deel uitmaken van een op het risico afgestemd tarief worden in mindering gebracht op de brutopremies.

Toegerekende beleggingsopbrengsten

De beleggingen worden aangehouden ter afdekking van het eigen vermogen en de technische voorzieningen. De opbrengsten uit beleggingen worden aan de branches toegerekend op basis van de gemiddelde omvang van de technische voorzieningen.

Schade eigen rekening

De schade voor eigen rekening wordt per branche uitgewerkt. De branches die Bovemij onderscheidt bij het opstellen van de jaarrekening zijn: ongevallen en ziekte, motorrijtuigen aansprakelijkheid, casco, brand en andere schade aan goederen en overige branches.

Onder de schade voor eigen rekening wordt ook de mutatie van de technische voorziening weergegeven. Bij de bestaande schaden wordt een IBNER-voorziening opgenomen voor eventueel te laag uitgevallen reserveringen en een IBNR-voorziening voor de schaden die nog niet zijn gemeld.

Bedrijfskosten

Binnen Bovemij vallen de acquisitie-, bedrijfs- en personeelskosten onder de post bedrijfskosten. Al deze kosten worden gemaakt voor het voortbrengen van omzet, waarbij onderscheid gemaakt kan worden tussen kosten van aan de klant geleverde diensten en kosten van bedrijfsvoering.

De acquisitiekosten in verband met overeenkomsten die van kracht zijn op de balansdatum en die worden overgedragen naar volgende rapportageperioden, worden geactiveerd voor de resterende risicoperioden.

Pensioenen

Vanaf 1 januari 2019 zijn alle pensioenregelingen voor actieven aangepast naar moderne beschikbare premieregelingen. Hierbij zijn de onvoorwaardelijke indexatieregelingen voor actieven in zijn geheel gestopt. Voor een deel van de inactieven zijn de onvoorwaardelijke indexatieregelingen vooralsnog intact gebleven.

Beleggingen

De beleggingsopbrengsten en beleggingslasten bestaan uit huuropbrengsten uit terreinen en gebouwen, dividenduitkeringen uit aandelenfondsen en rentebaten uit hypotheek, obligaties, uitstaande leningen en liquiditeiten, alsmede beleggingskosten, gerealiseerde beleggingswinsten en -verliezen en waardeveranderingen van beleggingen.

Niet-verzekeringstechnische activiteiten

Niet-verzekeringstechnische activiteiten betreffen de resultaten van activiteiten niet zijnde verzekeringstechnische activiteiten.

Belastingen

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is onderdeel van de fiscale eenheid voor vennootschapsbelasting met Bovemij N.V., waarvan Bovemij N.V. het hoofd is. Fiscaliteiten zijn in de jaarrekening verwerkt alsof N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij zelfstandig belastingplichtig is.

De belastingen over het resultaat worden berekend naar het voor het betreffende boekjaar geldende nominale tarief, waarbij rekening wordt gehouden met fiscale faciliteiten. Voor zover de betaling van de vennootschapsbelasting wordt uitgesteld, wordt hiervoor een voorziening voor latente belastingen gevormd.

Grondslagen voor het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen de kasstromen uit operationele, investerings-, beleggings- en financieringsactiviteiten. Investerings en desinvesteringen in terreinen en gebouwen worden verantwoord onder de beleggings- en investeringsactiviteiten. Ontvangen en betaalde rente, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden worden verantwoord onder de financieringsactiviteiten. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Toelichting op geconsolideerde balans per 31 december 2019

1. Immateriële vaste activa

Software

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari		
Aanschaffingskosten	1.747	-
Afschrijvingen	-96	-
	1.651	-
Mutaties in de boekwaarde		
Acquisitie investeringen	96	-
Mutatie investering in uitvoering	-13	-
Investerings	1.263	1.747
Afschrijvingen	-138	-96
Desinvesteringen	-1.032	-
Afschrijvingen desinvesteringen	34	-
	210	1.651
Stand per 31 december		
Aanschaffingskosten	2.074	1.747
Afschrijvingen	-213	-96
	1.861	1.651

De investering in immateriële vaste activa ten bedrage van € 1.747.000,- in 2018 betreft de ontwikkeling van "Mijn Ondernemersportaal".

Portefeuillerechten

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari		
Aanschaffingskosten	-	-
Afschrijvingen	-	-
	-	-
Mutaties in de boekwaarde		
Investeringen	2.539	-
Afschrijvingen	-508	-
	2.031	-
Stand per 31 december		
Aanschaffingskosten	2.539	-
Afschrijvingen	-508	-
	2.031	-

De portefeuillerechten betreffen de winstrechten op de portefeuilles die bij aankoop van het 50%-aandeel van Bovemij Services Holding B.V. zijn geactiveerd.

2. Beleggingen

Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	22.595	22.136
Aankoop in boekjaar	-	631
Herwaardering in boekjaar	90	-172
Stand per 31 december	22.685	22.595

Terreinen en gebouwen maken deel uit van de beleggingsportefeuille. Hierop wordt niet afgeschreven. Alle terreinen en gebouwen zijn getaxeerd per 31 december 2019.

De verkrijgingsprijs van de terreinen en gebouwen voor eigen gebruik bedraagt per 31 december 2019 € 20.828.000,- (2018: € 20.828.000,-). De huuropbrengsten hiervan bedragen € 2.259.000,- (2018: € 2.157.000,-) en de direct toerekenbare kosten bedragen € 2.247.000,- (2018: € 1.842.000,-). De netto-opbrengst van gebouwen en terreinen voor eigen gebruik, zijnde € 12.000,- (2018: € 315.000,-), is verantwoord als opbrengst uit beleggingen. De waardering van terreinen en gebouwen voor eigen gebruik is inclusief € 1.857.000,- herwaardering (2018: € 1.767.000,-).

Overige terreinen en gebouwen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	38.360	32.443
Aankoop in boekjaar	21	3.186
Verkoop in boekjaar	-678	-196
Herwaardering in boekjaar	2.266	2.927
Stand per 31 december	39.969	38.360

De verkrijgingsprijs van overige terreinen en gebouwen bedraagt per 31 december 2019 € 31.973.000,- (2018: € 32.953.000,-). De waardering van deze terreinen en gebouwen is inclusief € 7.996.000,- herwaardering (2018: € 5.407.000,-).

Bij de overige terreinen en gebouwen zijn per eind 2019 geen projecten in ontwikkeling. (2018: € 9.557.000,-) De projecten die eind 2018 in ontwikkeling waren, zijn in 2019 volledig in gebruik genomen.

Overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	2019		2018	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Aandelen	46.884	27.939	37.519	22.576
Hypotheken	57.301	49.979	43.634	37.533
Uitstaande leningen	97.729	97.729	84.598	84.598
Stand per 31 december	201.914	175.647	165.751	144.707

De uitstaande leningen betreft voor een bedrag van € 96.951.000,- (2018: € 83.429.000,-) leningen verstrekt aan een gelieerde entiteit Bovemij Financieringsmaatschappij B.V. Hierop is als zekerheid een pandrecht ontvangen op de met de lening gefinancierde leaseauto's. De leningen aan Bovemij Financieringsmaatschappij zijn verstrekt in de vorm van tranches, waarop de rentepercentages tussen de 0,9% en 1,6% (2018: tussen de 1,3% en 1,4%) liggen (gemiddeld: 1,3% (2018: 1,4%)).

Voor een bedrag van € 69.055.000,- (2018: € 59.369.000,-) bedraagt de looptijd van de leningen tussen de één en vijf jaar.

Verloop overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Totaal 2019	Totaal 2018
Stand per 1 januari	37.519	43.634	84.598	165.751	177.101
Mutaties in het boekjaar					
Aankopen resp. stortingen	16.732	13.608	59.240	89.580	29.208
Herwaardering ten gunste (- ten laste) van resultaat	8.773	2.613	-	11.386	-5.671
Verkopen resp. aflossingen	-16.140	-2.554	-46.109	-64.803	-34.887
Stand per 31 december	46.884	57.301	97.729	201.914	165.751

Toelichting waarderingsmethoden beleggingen 2019

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2019
Vastgoedbeleggingen	-	22.685	39.969	-	62.654
Aandelen	40.249	-	-	6.635	46.884
Hypotheke	-	-	-	57.301	57.301
Uitstaande leningen	-	-	-	97.729	97.729
Stand per 31 december	40.249	22.685	39.969	161.665	264.568

Toelichting waarderingsmethoden beleggingen 2018

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2018
Vastgoedbeleggingen	-	23.273	37.682	-	60.955
Aandelen	25.159	-	-	12.360	37.519
Hypotheke	-	-	-	43.634	43.634
Uitstaande leningen	-	-	-	84.598	84.598
Stand per 31 december	25.159	23.273	37.682	140.592	226.706

Toelichting op waarderingsmethoden volgens andere methoden:

- De aandelen gewaardeerd op andere methoden betreffen aandelen via niet-genoteerde Nederlandse en Europese Small Cap-aandelenfondsen waarin Bovemij belegt. Deze zijn gewaardeerd op de netto vermogenswaarde. De netto vermogenswaarde is afgeleid van de aandelenmarktnoteringen.
- De waarde van de hypotheekfondsen waarin Bovemij belegt wordt bepaald op basis van de netto vermogenswaarde van het fonds. De netto vermogenswaarde wordt bepaald door de waarde van de hypotheke in de fondsen. De waarde van de hypotheke in de fondsen wordt bepaald door de toekomstige contractuele kasstromen contant te maken, waarbij rekening wordt gehouden met vervroegde aflossingen door de hypotheekgever.
- Uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

Vastgoedbeleggingen

Onder vastgoedbeleggingen zijn de gebouwen en terreinen voor eigen gebruik en woningprojecten voor commerciële verhuur opgenomen.

De gebouwen en terreinen voor eigen gebruik worden gewaardeerd op taxatiewaarde. De taxaties worden eenmaal per drie jaar uitgevoerd of frequenter indien ontwikkelingen in de vastgoedmarkt daar aanleiding voor geven. De taxatie van de gebouwen en terreinen voor eigen gebruik is bepaald aan de hand van het gemiddelde van de BAR/NAR (bruto aanvangsrendement/netto aanvangsrendement) methode en de DCF (discounted cash flow) methode. Kasstromen worden bepaald aan de hand van bestaande huurcontracten. Hierbij wordt rekening gehouden met reeds bekende mutaties, verwachte exploitatiekosten en verwachte incidentele kosten, zoals groot onderhoud. De gehanteerde rentevoet wordt per object bepaald aan de hand van sector, regio en complexe opslagen. In de DCF methode wordt een afgeleid marktrendement van circa 7,5% gehanteerd. In de BAR/NAR methode wordt uitgegaan van een netto aanvangsrendement van circa 6,5%.

De woningprojecten voor commerciële verhuur die zijn opgeleverd, worden gewaardeerd op marktwaarde. Deze is afgeleid van de gepubliceerde verkoopprijzen per vierkante meter van vergelijkbare objecten.

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen of tegen netto vermogenswaarde.

De aandelen die worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen betreffen onder andere participaties in aandelenbeleggingsfondsen met een portefeuille van Europese en wereldwijd beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast wordt geparticipeerd in passieve aandelenbeleggingsfondsen die de MSCI Europe Index en MSCI World Index volgen.

Aandelen gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde staat geassocieerd onder 'andere methoden' en betreffen bij Bovemij aandelen via niet-genoteerde Nederlandse en Europese Small Cap-fondsen die minimaal 5% van de aandelen in kleine ondernemingen houden. De marktwaarde van de aandelenfondsen is gebaseerd op de netto vermogenswaarde. De netto vermogenswaarde is afgeleid van de aandelenmarktnoteringen.

Hypotheeken

Bovemij participeert in Nederlands hypotheekbeleggingsfondsen met een portefeuille van uitsluitend Nederlandse hypotheeken die zijn verstrekt na 1 januari 2013. De particuliere Nederlandse woonhuizen dienen als onderpand. De hypotheekbeleggingsfondsen hebben de structuur van een fonds voor gemene rekening met een open-end karakter, met dien verstande dat de mate waarin participanten in en uit kunnen treden te allen tijde afhankelijk is van de hypotheekproductie, respectievelijk de beschikbare liquide middelen. De waardering van de hypotheekbeleggingsfondsen wordt bepaald op basis van de netto vermogenswaarde van het fonds. De netto vermogenswaarde wordt bepaald door de waarde van de hypotheeken in de fondsen. De waarde van de hypotheeken in de fondsen wordt bepaald door de toekomstige contractuele kasstromen contant te maken, waarbij rekening wordt gehouden met vervroegde aflossingen door de hypotheekgever.

Uitstaande leningen

De uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

3. Vorderingen

Vorderingen uit co-assurantie

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	39.462	31.577
Toevoeging WIA-construct III	5.427	7.885
Stand per 31 december	44.889	39.462

De vorderingen uit co-assurantie hebben betrekking op de gezamenlijk met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen uitgevoerde WIA-verzekering voor de BOVAG-branche en de NVKL-branche (WIA Construct III). De beleggingen behorende bij deze verzekering zijn ondergebracht bij N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen. Op grond van de overeenkomst met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen heeft Bovemij recht op een gedeelte van de beleggingen. Dit gedeelte is verantwoord als vordering uit co-assurantie. Het vroegere co-assurantiecontract is vervangen door een inkomende quota share-herverzekering met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen. WIA Construct III loopt vanaf 2014 en zal eind 2020 worden gesloten voor nieuwe instroom van verzekeringsrisico's.

Overige vorderingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Vorderingen op groepsmaatschappijen	12.846	84.459
Te vorderen vennootschapsbelasting	14.541	12.213
Te vorderen omzetbelasting	2.412	429
Rekening courant MN Services	1.066	2.288
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	-	104
Overige vorderingen	1.029	1.705
Stand per 31 december	31.894	101.198

De overige vorderingen hebben een overwegend kortlopend karakter. Van de vorderingen op groepsmaatschappijen betreft € 156.000,- (2018: € 65.516.000,-) een vordering op de groepsmaatschappijen in verband met centrale cash pooling.

4. Overige activa

Materiële vaste activa

(in duizenden euro's)	Kantoor- inventaris	Informatie- verwerkende systemen	Totaal 2019	Totaal 2018
Stand per 1 januari				
Aanschaffingskosten	7.295	446	7.741	8.358
Afschrijvingen	-5.797	-310	-6.107	-6.614
	1.498	136	1.634	1.744
Mutaties in de boekwaarde				
Acquisitie investeringen	2	-	2	-
Acquisitie afschrijvingen	-1	-	-1	-
Investeringskosten	545	13	558	279
Afschrijvingen	-334	-52	-386	-387
Desinvesteringen	-350	-20	-370	-896
Afschrijvingen desinvesteringen	347	20	367	894
	209	-39	170	-110
Stand per 31 december				
Aanschaffingskosten	7.492	439	7.931	7.741
Afschrijvingen	-5.785	-342	-6.127	-6.107
	1.707	97	1.804	1.634

Liquide middelen

(in duizenden euro's)	2019	2018
ING Bank	73.223	5.111
Rabobank	69.100	51.933
ABN AMRO	61.897	61.205
SNS Bank	-	20.000
Overige banken	128	265
Stand per 31 december	204.348	138.514

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de vennootschap en zijn direct opeisbaar.

5. Overlopende activa

Overlopende acquisitiekosten

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	1.151	2.842
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	2.024	1.671
Casco	15.120	14.034
Brand en andere schade aan goederen	284	284
Overige branches	678	1.786
	19.257	20.617

Overige overlopende activa

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Toekomstige termijnen te factureren verzekeringspremie	28.569	26.759
Te ontvangen rente	-	32
Overige overlopende activa	286	440
	28.855	27.231

De overige overlopende activa hebben een overwegend kortlopend karakter.

6. Groepsvermogen

Mutatieoverzicht van het groepsvermogen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	153.113	164.859
Geconsolideerd nettoresultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon	31.303	5.768
Dividendbetalingen aan Bovemij N.V.	-3.861	-17.514
Stand per 31 december	180.555	153.113

Voor een toelichting op het groepsvermogen en de solvabiliteit wordt verwezen naar de toelichting van het eigen vermogen bij de enkelvoudige balans.

7. Technische voorzieningen

Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's - bruto

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	6.488	7.015
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	20.860	19.906
Casco	83.797	79.599
Brand en andere schade aan goederen	1.302	1.307
Overige branches	7.659	8.003
	120.106	115.830

Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's - aandeel herverzekeraars

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	962	847
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	2.802	2.717
Casco	2.115	2.074
Brand en andere schade aan goederen	-1.387	-1.321
Overige branches	1.967	15
	6.459	4.332

Technische voorzieningen voor te betalen schaden - bruto

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	92.316	90.487
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	171.831	167.036
Casco	18.604	18.760
Brand en andere schade aan goederen	13.065	13.515
Overige branches	15.922	14.470
	311.738	304.268

Onder de brutoschadevoorziening is voor € 625.000,- (2018: €2.043.000,-) aan technische voorziening voor inkomende herverzekering opgenomen.

Technische voorzieningen voor te betalen schaden - aandeel herverzekeraars

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	11.506	8.625
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	25.335	25.369
Casco	304	253
Brand en andere schade aan goederen	7.632	8.746
Overige branches	406	377
	45.183	43.370

Overige technische voorzieningen

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	627	-
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	5.882	5.853
Casco	2.327	2.256
Brand en andere schade aan goederen	330	341
Overige branches	323	263
	9.489	8.713

Van de technische voorzieningen is een bedrag van € 167.630.000,- kortlopend (2018: € 181.058.000,-). De technische voorzieningen zijn actuariael getoetst.

Verloopoverzicht technische voorzieningen

(in duizenden euro's)	Premies		Schaden		Overige	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Stand per 1 januari	111.498	113.501	260.898	237.344	8.713	8.225
Mutatie boekjaar	2.149	-2.003	5.657	23.554	776	488
Stand per 31 december	113.647	111.498	266.555	260.898	9.489	8.713

Uitloopresultaten technische voorzieningen 2019

Cumulatieve schadelast naar

uitloopjaar Schadejaar

(in duizenden
euro's)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Einde schadejaar	171.181	166.029	173.486	184.742	179.773	200.534	227.124	269.763	253.940	248.724	227.234	
1 jaar later	165.479	164.888	166.058	173.914	178.231	193.651	221.449	270.596	244.352	241.237		
2 jaar later	165.580	166.351	172.200	172.475	177.924	195.929	227.275	279.826	243.954			
3 jaar later	163.709	168.256	170.814	172.917	179.772	196.969	227.981	282.857				
4 jaar later	164.703	166.530	172.091	171.530	178.999	197.687	228.800					
5 jaar later	164.399	167.134	171.334	172.689	178.015	198.765						
6 jaar later	164.515	166.250	171.287	172.388	177.856							
7 jaar later	163.199	165.934	171.712	171.884								
8 jaar later	163.198	165.220	172.339									
9 jaar later	163.432	164.182										
10 jaar later	162.295											
Cumulatieve schadelast ultimo 2019	162.295	164.182	172.339	171.884	177.856	198.765	228.800	282.857	243.954	241.237	227.234	
Cumulatief betaald ultimo 2019	159.825	160.429	166.304	165.807	166.249	176.696	203.944	238.441	214.962	196.241	122.660	Totaal:
Openstaande voorziening ultimo 2019	2.470	3.753	6.035	6.077	11.607	22.069	24.856	44.416	28.992	44.996	104.574	299.845
Voorziening schadejaren voor 2009												11.893
Totale brutoschadevoorziening												311.738

Uitloopresultaten technische voorzieningen 2018

Cumulatieve schadelast naar uitloopjaar (in duizenden euro's)	Schadejaar											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Einde schadejaar	150.237	171.181	166.029	173.486	184.742	179.773	200.534	227.124	269.763	253.940	248.725	
1 jaar later	141.367	165.479	164.888	166.058	173.914	178.231	193.651	221.449	270.596	244.352		
2 jaar later	144.290	165.580	166.351	172.200	172.475	177.924	195.929	227.275	279.827			
3 jaar later	141.374	163.709	168.256	170.814	172.917	179.772	196.969	227.981				
4 jaar later	142.681	164.703	166.530	172.091	171.530	178.999	197.687					
5 jaar later	142.106	164.399	167.134	171.334	172.689	178.016						
6 jaar later	141.657	164.515	166.250	171.287	172.387							
7 jaar later	140.753	163.199	165.934	171.712								
8 jaar later	140.495	163.198	165.220									
9 jaar later	140.161	163.431										
10 jaar later	141.469											
Cumulatieve schadelast ultimo 2018	141.469	163.431	165.220	171.712	172.387	178.016	197.687	227.981	279.827	244.352	248.725	
Cumulatief betaald ultimo 2018	134.554	159.272	159.684	164.372	165.483	164.789	172.916	200.361	228.874	201.830	142.491	Totaal:
Openstaande voorziening ultimo 2018	6.915	4.159	5.536	7.340	6.904	13.227	24.771	27.620	50.953	42.522	106.234	296.181
Voorziening schadejaren voor 2008												8.087
Totale brutoschadevoorziening												304.268

Uitloopresultaten per branche

Ongevallen en ziekte

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	34.448	-1.599	33.952	-1.103
Boekjaar -3	19.078	-570	19.155	-647
Boekjaar -2	9.618	-4.724	5.608	-714
Boekjaar -1	27.343	-22.251	9.388	-4.296
Boekjaar	-	-11.060	24.213	
Stand per 31 december	90.487	-40.204	92.316	-6.760

Motorrijtuigen aansprakelijkheid

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	64.669	-13.094	50.319	1.256
Boekjaar -3	24.742	-6.059	20.099	-1.416
Boekjaar -2	30.071	-7.636	21.142	1.293
Boekjaar -1	47.554	-21.225	31.514	-5.185
Boekjaar	-	-27.459	48.757	
Stand per 31 december	167.036	-75.473	171.831	-4.052

Casco

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	1.214	10	-34	1.258
Boekjaar -3	279	-58	235	-14
Boekjaar -2	427	370	162	635
Boekjaar -1	16.840	-8.323	316	8.201
Boekjaar	-	-66.302	17925	
Stand per 31 december	18.760	-74.303	18.604	10.080

Brand en andere schade aan goederen

(in duizenden euro's)	Vorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	19	-41	24	-46
Boekjaar -3	4.392	-1.259	3.072	61
Boekjaar -2	1.440	-196	1.193	51
Boekjaar -1	7.664	-4.217	2.155	1.292
Boekjaar	-	-7.718	6.621	
Stand per 31 december	13.515	-13.431	13.065	1.358

Overige branches

(in duizenden euro's)	Vorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	4.210	-674	4.502	-966
Boekjaar -3	2.462	-851	1.855	-244
Boekjaar -2	966	-672	886	-592
Boekjaar -1	6.832	-2.775	1.622	2.435
Boekjaar	-	-6.196	7.057	
Stand per 31 december	14.470	-11.168	15.922	633

Totaal alle branches

(in duizenden euro's)	Vorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	104.560	-15.398	88.763	399
Boekjaar -3	50.953	-8.797	44.416	-2.260
Boekjaar -2	42.522	-12.858	28.991	673
Boekjaar -1	106.233	-58.791	44.995	2.447
Boekjaar	-	-118.735	104.573	
Stand per 31 december	304.268	-214.579	311.738	1.259

8. Voorzieningen

Voorzieningen voor belastingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	11.132	12.279
Mutatie boekjaar	2.942	-1.147
Stand per 31 december	14.074	11.132

Specificatie voorzieningen voor belastingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Egalisatiereserve	8.209	6.457
Bedrijfspannen voor eigen gebruik	3.723	2.966
Effecten	2.692	2.293
Voorziening Waarborgfonds Motorverkeer	-543	-549
Immateriële vaste activa	-7	-35
Stand per 31 december	14.074	11.132

Overige voorzieningen

(in duizenden euro's)	Stand per 1 januari	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31 december
Jubileumuitkeringen medewerkers	-	608	-	-	608
Afkoop pensioenverplichting	-	335	-	-	335
Totaal 2019	-	943	-	-	943

De voorziening voor jubileumuitkeringen medewerkers en de voorziening voor afkoop van pensioenverplichtingen zijn in 2019 voor de eerste maal getroffen.

Bij de overige voorzieningen is een bedrag van € 113.000,- kortlopend.

9. Schulden

Belastingen en premies sociale verzekeringen

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Assurantiebelasting	2.325	4.738
Sociale lasten	425	1.441
Totaal	2.750	6.179

Overige schulden

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Crediteuren	3.856	4.609
Schulden aan groepsmaatschappijen	625	-
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	311	-
Overige schulden	830	655
Totaal	5.622	5.264

Alle schulden hebben een overwegend kortlopend karakter waarbij geen rente in rekening wordt gebracht.

10. Overlopende passiva

Overlopende passiva

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Reservering pensioenen	1.755	5.380
Reservering balansgratificatie personeel	1.445	1.297
Overige overlopende passiva	3.471	1.222
Totaal	6.671	7.899

De reservering pensioenen betreft in 2018 de afkoop van het onvoorwaardelijk recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers.

De overlopende passiva hebben een overwegend kortlopend karakter.

Niet in de balans opgenomen regelingen

Leaseverplichtingen

Ten behoeve van de bedrijfsvoering van Bovemij zijn operational leaseverplichtingen aangegaan met een gemiddelde looptijd van twee jaar. Per balansdatum bedraagt de som van de verschuldigde maandelijkse termijnen € 1.675.000,- (2018: € 1.545.000,-). Hiervan vervalt € 731.000 na één jaar en € 944.000 vervalt tussen de één en vijf jaar.

Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij van Terrorismeschaden N.V. (NHT)

Op 1 juli 2003 is na overleg tussen verzekeraars, de overheid en de Pensioen- en Verzekeringskamer inzake het terrorismeverzekeringsprobleem de NHT, de zogenaamde terrorismepool, van start gegaan. De terrorismepool waarin verzekeraars, herverzekeraars en de overheid deelnemen maakt het mogelijk om op een verantwoorde wijze dekking te blijven bieden voor terrorismerisico's. Voor verzekeraars is het risico gemaximeerd tot € 200 miljoen. Bovemij neemt deel aan de NHT en staat vanaf 1 januari 2013 garant voor haar aandeel (het obligo) in de 1e layer (zijnde € 200 miljoen) tot maximaal € 1.553.000,-.

Pensioenregeling

Vanaf 1 januari 2019 hebben alle actieve medewerkers van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij een beschikbare premieregeling. Voor inactieven is de onvoorwaardelijke indexatieregeling vooralsnog in tact gebleven.

Investeringsverplichtingen

Ten behoeve van de vervanging van het verzekeringstechnische automatiseringssysteem voor bedrijfsmatige verzekeringen heeft Bovemij per 31 december 2019 een investeringsverplichting van € 3.388.000,- aan de leverancier van dit systeem.

Aansprakelijkheidsstelling

Overeenkomstig artikel 403, lid 1, Titel 9 Boek 2 BW heeft Bovemij N.V. een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkheid afgegeven voor de groepsmaatschappijen, met uitzondering van Bovemij Juridische Diensten B.V., Bovemij Services Holding B.V., Bovemij Services B.V., Quakel Assuradeuren B.V., IsHelder B.V., Bovemij Financieringsmaatschappij B.V., Bovemij Financieringen B.V., BOVAG Bovemij Platform B.V., , InfoNavigator B.V., RDC inMotiv Belgium N.V. en Impact Software N.V.

Fiscale eenheid

Fiscale eenheid Bovemij N.V. vormt met vrijwel al haar dochterondernemingen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Daarnaast maakt Bovemij N.V. onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting voor een deel van de groep. Voor beide fiscale eenheden geldt dat alle vennootschappen die deel uitmaken van een fiscale eenheid hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de belastingschulden.

Melding compliance-issue

De Raad van Commissarissen heeft onderzoek laten verrichten naar een interne melding dat complianceregelels zijn overtreden. Het onderzoek is in 2019 afgerond en de uitkomsten hiervan zijn gedeeld met toezichthoudende instanties DNB, AFM, de belastingdienst en het openbaar ministerie. Op dit moment is het nog onduidelijk of deze instanties mogelijk (juridische) procedures zullen starten en zijn er geen claims of boetes opgelegd. Het is voor de vennootschap daarom niet mogelijk om de eventuele financiële consequenties als gevolg van de resultaten van het onderzoek te voorspellen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op 31 december 2019 was het volgens de Wereldgezondheidsorganisatie nog niet bekend dat het Coronavirus van mens tot mens overdraagbaar was. Zonder de financiële gevolgen en de risico's nu al goed in te kunnen schatten, weten we inmiddels wel dat dit in 2020 heeft geleid tot een forse teruggang van de financiële markten. De gevolgen van de crisis zullen in meerdere sectoren voelbaar zijn. Het is echter nu nog te vroeg om hiervan redelijkerwijs een goede inschatting te kunnen maken. Bovemij is goed gekapitaliseerd en stelt alles in het werk om risico's zo goed als mogelijk te mitigeren. De financiële gevolgen en de risico's in 2020 leiden niet tot een andere waardering en presentatie voor de jaarrekening van 2019.

Toelichting op geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019

Premies

De premies worden nagenoeg volledig gerealiseerd in Nederland. Voor de opsplitsing naar branches wordt verwezen naar het overzicht resultaat technische rekening per branchegroep.

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte		Motorrijtuigen aansprakelijkheid	
	2019	2018	2019	2018
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	58.516	86.832	117.991	109.110
-Aandeel herverzekeraars	2.409	1.555	7.909	7.672
	56.107	85.277	110.082	101.438
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	527	4.771	-954	-631
-Aandeel herverzekeraars	-115	733	-85	3
	642	4.038	-869	-634
	56.749	89.315	109.213	100.804
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	2.495	-36	4.496	-53
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	40.204	61.643	75.473	75.363
-Aandeel herverzekeraars	-209	1.333	6.105	6.191
	40.413	60.310	69.368	69.172
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	1.829	3.788	4.795	16.234
-Aandeel herverzekeraars	2.881	360	-34	-3.894
	-1.052	3.428	4.829	20.128
<i>Wijziging overige technische voorzieningen</i>	627	-	29	554
	39.988	63.738	74.226	89.854
13. Bedrijfskosten				
Provisie	7.701	12.639	16.143	15.188
Wijziging overlopende provisie	1.694	2.510	-330	110
Beheers- en personeelskosten	8.047	5.746	17.459	11.948
Provisie van herverzekeraars	-538	-408	-1.096	-1.128
	16.904	20.487	32.176	26.118
Resultaat technische rekening	2.352	5.054	7.307	-15.221

Resultaat technische rekening per branchegroep (vervolg)

(in duizenden euro's)	Casco		Brand en andere schade aan goederen	
	2019	2018	2019	2018
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	145.814	137.079	23.603	22.654
-Aandeel herverzekeraars	5.980	5.905	4.387	4.727
	139.834	131.174	19.216	17.927
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	-4.198	-985	5	86
-Aandeel herverzekeraars	-41	-24	66	223
	-4.157	-961	-61	-137
	135.677	130.213	19.155	17.790
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	2.504	-36	364	-4
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	74.303	77.662	13.431	14.432
-Aandeel herverzekeraars	1.517	3.208	2.693	4.967
	72.786	74.454	10.738	9.465
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	-156	-695	-450	-706
-Aandeel herverzekeraars	51	-98	-1.114	-1.690
	-207	-597	664	984
Wijziging overige technische voorzieningen	71	-52	-11	-22
	72.650	73.805	11.391	10.427
13. Bedrijfskosten				
Provisie	20.640	19.123	4.458	4.282
Wijziging overlopende provisie	-1.053	1.291	-	9
Beheers- en personeelskosten	21.394	16.757	3.854	2.444
Provisie van herverzekeraars	-758	-795	-	-
	40.223	36.376	8.312	6.735
Resultaat technische rekening	25.308	19.996	-184	624

Resultaat technische rekening per branchegroep (vervolg)

(in duizenden euro's)	Overige branches		Totaal	
	2019	2018	2019	2018
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	20.568	19.970	366.492	375.645
-Aandeel herverzekeraars	2.194	365	22.879	20.224
	18.374	19.605	343.613	355.421
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	344	-300	-4.276	2.941
-Aandeel herverzekeraars	-1.952	3	-2.127	938
	2.296	-303	-2.149	2.003
	20.670	19.302	341.464	357.424
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	603	-8	10.462	-137
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	11.168	10.172	214.579	239.272
-Aandeel herverzekeraars	3	184	10.109	15.883
	11.165	9.988	204.470	223.389
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	1.452	-951	7.470	17.670
-Aandeel herverzekeraars	29	-562	1.813	-5.884
	1.423	-389	5.657	23.554
Wijziging overige technische voorzieningen	60	8	776	488
	12.648	9.607	210.903	247.431
13. Bedrijfskosten				
Provisie	4.022	3.813	52.964	55.045
Wijziging overlopende provisie	522	272	833	4.192
Beheers- en personeelskosten	2.659	1.849	53.413	38.744
Provisie van herverzekeraars	-16	-	-2.408	-2.331
	7.187	5.934	104.802	95.650
Resultaat technische rekening	1438	3.753	36.221	14.206

13. Bedrijfskosten

Beheers- en personeelskosten

2019

(in duizenden euro's)	Beheerskosten direct	Beheerskosten staf	Beheerskosten holding	Beheerskosten totaal
Algemene kosten	6.250	413	1.078	7.741
Personeelskosten	29.204	7.553	2.601	39.358
Huisvesting	1.386	274	57	1.717
Automatiseringskosten	7.300	1.937	41	9.278
Reis- en verblijfkosten	1.364	104	186	1.654
Marketing- en communicatiekosten	456	1.604	74	2.134
Afschrijvingen	691	1.243	-	1.934
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-24	-	-	-24
Totaal beheers- en personeelskosten	46.627	13.128	4.037	63.792
Toegerekend aan schadelast	-6.135	-	-	-6.135
Toegerekend aan acquisitiekosten	-4.244	-	-	-4.244
Beheers- en personeelskosten technische rekening	36.248	13.128	4.037	53.413

2018

(in duizenden euro's)	Beheerskosten direct	Beheerskosten staf	Beheerskosten holding	Beheerskosten totaal
Algemene kosten	2.669	516	1.127	4.312
Personeelskosten	22.910	5.773	2.740	31.423
Huisvesting	1.226	245	25	1.496
Automatiseringskosten	3.905	1.994	5	5.904
Reis- en verblijfkosten	1.358	87	281	1.726
Marketing- en communicatiekosten	717	2.099	24	2.840
Afschrijvingen	205	1.600	-	1.805
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-2.637	-396	-	-3.033
Totaal beheers- en personeelskosten	30.353	11.918	4.202	46.473
Toegerekend aan schadelast	-5.063	-	-	-5.063
Toegerekend aan acquisitiekosten	-2.666	-	-	-2.666
Beheers- en personeelskosten technische rekening	22.624	11.918	4.202	38.744

De beheerskosten staf en beheerskosten holding betreffen kosten die vanuit Bovemij Interne Diensten, respectievelijk Bovemij N.V. zijn doorbelast aan N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij. In 2019 waren gemiddeld 308 fte in dienst bij de vennootschappen behorende tot N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij (2018: 279 fte).

Honoraria externe accountant

(in duizenden euro's)	2019	2018
Controle van de jaarrekening en andere wettelijke rapportages	615	532
Andere controleopdrachten	-	6
Totaal	615	538

Bovenstaande honoraria (incl. BTW) van Ernst & Young Accountants LLP zijn ten laste gebracht van Bovemij N.V. en haar deelnemingen, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW. De honoraria van de externe accountant zijn inclusief kosten in verband met controle van de jaarrekening voor 2019.

14. Beleggingsopbrengsten

De opbrengst terreinen en gebouwen betreft de huuropbrengst onder aftrek van kosten, alsmede de herwaardering op terreinen en gebouwen en overige terreinen en gebouwen zoals die zijn terug te vinden in de verloopoverzichten in de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop beleggingen.

(in duizenden euro's)	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Liquide middelen	Totaal 2019	Totaal 2018
Opbrengst gebouwen en terreinen	2.259	1.742	-	-	-	-	4.001	3.413
Ongerealiseerde winst op beleggingen	90	2.265	7.221	2.569	-	-	12.145	4.318
Gerealiseerde winst op beleggingen	-	-	2.448	1.107	1.382	17	4.954	3.271
	2.349	4.007	9.669	3.676	1.382	17	21.100	11.002

15. Beleggingslasten

(in duizenden euro's)	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Liquide middelen	Totaal 2019	Totaal 2018
Beheerskosten en rentelasten beleggingen	2.247	2.115	8	-	379	1.098	5.847	2.639
Ongerealiseerd verlies op beleggingen	-	-	-	-	-	-	-	7.234
Gerealiseerd verlies op beleggingen	-	-	-	9	8	-	17	42
	2.247	2.115	8	9	387	1.098	5.864	9.915

16. Niet-verzekeringstechnische activiteiten

De niet-verzekeringstechnische activiteiten betreft de juridische dienstverlening van dochteronderneming Bovemij Juridische Diensten B.V.

(in duizenden euro's)	2019	2018
Omzet niet-verzekeringstechnische activiteiten	420	355
Kostprijs van de omzet niet-verzekeringstechnische activiteiten	13	18
	407	337
Beheerskosten niet-verzekeringstechnische activiteiten	201	381
Totaal	206	-44

17. Andere lasten

Andere lasten bevat in 2018 een éénmalige last van € 9475.000,- in verband met de afkoop van het onvoorwaardelijke recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers. De afkoop van het onvoorwaardelijke recht op indexatie van pensioen leidt tot een toekomstbestendige pensioenregeling met beheersbare pensioenlasten.

18. Belastingen

De effectieve belastingdruk is 24,0% (2018: 2,4%) en ligt hiermee in 2019 in lijn met de de nominale belastingdruk. De lage belastingdruk in 2018 is het gevolg van een wetswijziging waarin wordt aangekondigd dat het nominale belastingtarief vanaf 2020 wordt verlaagd. Dit heeft in 2018 geleid tot een eenmalig vrijval uit de uitgestelde belastingverplichtingen van € 1.895.000,-.

Enkelvoudige balans per 31 december 2019

(Voor resultaatbestemming)

Activa

[in duizenden euro's]		31-12-2019	31-12-2018
Immateriële vaste activa	1		
Software		1.677	1.496
Portefeuillerechten		2.031	-
		3.708	1.496
Beleggingen	2		
<i>Terreinen en gebouwen</i>			
Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik		21.260	21.196
Overige terreinen en gebouwen		399.69	38.360
Deelnemingen		-294	2.436
		60.935	61.992
<i>Overige financiële beleggingen</i>			
Aandelen		46.884	37.519
Hypotheken		57.301	43.634
Uitstaande leningen		96.995	83.602
		201.180	164.755
Vorderingen	3		
Vorderingen uit herverzekering		571	1.564
Vorderingen uit directe verzekering		13.043	10.649
Vorderingen uit co-assurantie		44.889	39.462
Overige vorderingen		31.795	103.256
		90.298	154.931
Overige activa	4		
Materiële vaste activa		1.396	1.130
Liquide middelen		200.672	135.527
		202.068	136.657
Overige activa	5		
Overlopende acquisitiekosten		19.257	20.617
Overige overlopende activa		28.812	27.175
		48.069	47.792
		606.258	567.623

Passiva

(in duizenden euro's)		31-12-2019	31-12-2018
Eigen vermogen	6		
Geplaatst kapitaal		2.500	2.500
Herwaarderingsreserve		8.470	6.349
Wettelijke reserve		170	3.802
Overige reserves		138.112	134.694
Resultaat boekjaar		31.303	5.768
		180.555	153.113
Technische voorzieningen	7		
<i>Voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		120.106	115.830
-Aandeel herverzekeraars		6.459	4.332
		113.647	111.498
<i>Voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		311.738	304.268
-Aandeel herverzekeraars		45.183	43.370
		266.555	260.898
Overige technische voorzieningen		9.489	8.713
		389.691	381.109
Voorzieningen	8		
Voor belastingen		14.074	11.132
Overige voorzieningen		797	-
		14.871	11.132
Schulden	9		
Schulden uit herverzekering		4.328	682
Schulden uit directe verzekering		4.230	6.421
Belastingen en premies sociale verzekeringen		1.949	5.120
Overige schulden		4.701	3.070
		15.208	15.293
Overlopende passiva	10	5.933	6.976
		606.258	567.623

De wettelijke reserve, zijnde € 170.000,- wordt aangehouden in verband met niet volledig door N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij gehouden deelnemingen.

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019

Technische rekening

(in duizenden euro's)		2019	2018
Verdiende premie eigen rekening	11		
<i>Premies</i>			
-Bruto		366.492	375.645
-Aandeel herverzekeraars		22.879	20.224
		343.613	355.421
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		-4.276	2.941
-Aandeel herverzekeraars		-2.127	938
		-2.149	2.003
		341.464	357.424
Toegerekende opbrengst uit beleggingen		10.462	-137
Schade eigen rekening	12		
<i>Schaden</i>			
-Bruto		214.579	239.272
-Aandeel herverzekeraars		10.109	15.883
		204.470	223.389
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		7.470	17.670
-Aandeel herverzekeraars		1.813	-5.884
		5.657	23.554
Wijziging overige technische voorzieningen		776	488
		210.903	247.431
Bedrijfskosten	13		
Acquisitiekosten		63.190	63.284
Wijziging overlopende acquisitiekosten		833	4.192
Beheers- en personeelskosten		43.017	32.872
Provisie van herverzekeraar		-2.408	-2.331
		104.632	98.017
Resultaat technische rekening		36.391	11.839

Niet technische rekening

(in duizenden euro's)		2019	2018
Resultaat technische rekening		36.391	11.839
Beleggingsopbrengsten	14		
Opbrengst gebouwen en terreinen		4.001	3.413
Opbrengst overige beleggingen		-	-
Ongerealiseerde beleggingsopbrengsten		12.119	4.318
Gerealiseerde winst op beleggingen		4.904	3.221
		21.024	10.952
Beleggingslasten	15		
Beheerskosten en rentelasten beleggingen		5.703	2.542
Ongerealiseerd verlies op beleggingen		-	6.375
Gerealiseerd verlies op beleggingen		16	203
		5.719	9.120
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening		-10.462	137
Andere lasten	16		
		-	-9.164
Resultaat voor belastingen		41.234	4.644
Belastingen		-9.892	176
Resultaat deelnemingen	17	-39	948
Resultaat na belastingen		31.303	5.768

Enkelvoudig kasstroomoverzicht over 2019

(in duizenden euro's)	2019	2018
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat na belastingen	31.303	5.768
Afschrijving materiële vaste activa	238	222
Afschrijving immateriële vaste activa	592	77
Waardeverandering beleggingen	-13.716	2.057
Aangepast resultaat	18.417	8.124
Mutatie deelnemingen	2.730	-445
Mutatie technische voorzieningen	8.582	22.039
Mutatie voorziening voor belastingen	2.942	-1.147
Mutatie overige voorzieningen	797	-
Mutatie overige operationele activiteiten	63.228	11.557
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	96.696	40.128
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		
<i>Investerings- en aankopen</i>		
Beleggingen	-89.502	-32.722
Investerings materiële vaste activa	-504	-234
Investerings immateriële vaste activa	-3.802	-1.573
<i>Desinvesteringen en verkopen</i>		
Beleggingen	65.120	34.987
Desinvesteringen immateriële vaste activa	998	-
Totaal kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten	-27.690	458
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Dividenduitkering	-3.861	-17.514
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-3.861	-17.514
Mutatie liquide middelen	65.145	23.072

Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2019

Algemeen

De waarderingsgrondslagen voor activa en passiva, alsmede de grondslagen van de resultaatbepaling, zijn identiek aan die van de geconsolideerde jaarrekening. Deelnemingen worden opgenomen op basis van nettovermogenswaarde. Overeenkomstig artikel 403, lid 1, Titel 9 Boek 2 BW heeft de vennootschap een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkheid afgegeven voor de groepsmaatschappijen.

1. Immateriële vaste activa

Software

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari		
Aanschaffingskosten	1.573	-
Afschrijvingen	-77	-
	1.496	-
Mutaties in de boekwaarde		
Investeringen	1.263	1.573
Afschrijvingen	-84	-77
Desinvesteringen	-1.032	-
Afschrijvingen desinvesteringen	34	-
	181	1.496
Stand per 31 december		
Aanschaffingskosten	1.804	1.573
Afschrijvingen	-127	-77
	1.677	1.496

Portefeuillerechten

Voor een toelichting op de portefeuillerechten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop Portefeuillerechten.

2. Beleggingen

Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	21.196	20.693
Aankoop in boekjaar	-	631
Herwaardering in boekjaar	64	-128
Stand per 31 december	21.260	21.196

Terreinen en gebouwen maken deel uit van de beleggingsportefeuille. Hierop wordt niet afgeschreven. Alle terreinen en gebouwen zijn getaxeerd per 31 december 2019.

De verkrijgingsprijs van de terreinen en gebouwen voor eigen gebruik bedraagt per 31 december 2019 € 19.369.000,- (2018: € 19.369.000,-). De waardering van terreinen en gebouwen voor eigen gebruik is inclusief € 1.891.000,- (2018: € 1.827.000,-) herwaardering.

Voor een toelichting op de huuropbrengsten en de direct toerekenbare kosten van gebouwen en terreinen voor eigen gebruik wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop beleggingen.

Overige terreinen en gebouwen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	38.360	32.443
Aankoop in boekjaar	21	3.186
Verkoop in boekjaar	-678	-196
Herwaardering in boekjaar	2.266	2.927
Stand per 31 december	39.969	38.360

Voor een toelichting op de verkrijgingsprijs en de waardering van overige terreinen en gebouwen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop beleggingen.

Overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	2019		2018	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Aandelen	46.884	27.939	37.519	22.576
Hypotheek	57.301	49.979	43.634	37.533
Uitstaande leningen	96.995	96.995	83.602	83.602
Stand per 31 december	201.180	174.913	164.755	143.711

Verloop overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Totaal 2019	Totaal 2018
Stand per 1 januari	37.519	43.634	83.602	164.755	175.497
Mutaties in het boekjaar					
Aankopen resp. stortingen	16.732	13.608	59.141	89.481	28.905
Herwaardering ten gunste (- ten laste) van resultaat	8.773	2.613	-	11.386	-4.856
Verkopen resp. aflossingen	-16.140	-2.554	-45.748	-64.442	-34.791
Stand per 31 december	46.884	57.301	96.995	201.180	164.755

Toelichting waarderingsmethoden beleggingen 2019

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2019
Vastgoedbeleggingen	-	21.260	39969	-	61.229
Aandelen	40.249	-	-	6.635	46.884
Hypotheken	-	-	-	57.301	57.301
Uitstaande leningen	-	-	-	96.995	96.995
Stand per 31 december	40.249	21.260	39969	160.931	262.409

Toelichting waarderingsmethoden beleggingen 2018

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2018
Vastgoedbeleggingen	-	21.811	37745	-	59.556
Aandelen	25.159	-	-	12.360	37.519
Hypotheken	-	-	-	43.634	43.634
Uitstaande leningen	-	-	-	83.602	83.602
Stand per 31 december	25.159	21.811	37745	139.596	224.311

Voor een toelichting op waarderingsmethoden volgens andere methoden wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop beleggingen.

Deelnemingen groepsmaatschappijen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Deelneming Enra B.V.	296	60
Deelneming Bovemij Intermediair B.V.	379	112
Deelneming Bovemij Services Holding B.V.	-686	2.662
Deelneming Bovemij Juridische Diensten B.V.	-283	-435
Deelneming Dealerdiensten Automotive B.V.	-	37
Totaal	-294	2.436

3. Vorderingen

Vorderingen uit co-assurantie

Voor een toelichting op vorderingen uit co-assurantie wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder kop vorderingen uit co-assurantie.

Overige vorderingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Vorderingen op groepsmaatschappijen	14.173	87743
Te vorderen vennootschapsbelasting	14.068	11.883
Te vorderen BTW	2.426	439
Rekening courant MN Service	1.066	2.288
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	-	104
Overige vorderingen	62	799
Stand per 31 december	31.795	103.256

De overige vorderingen hebben een overwegend kortlopend karakter en er zijn geen belangrijke concentraties van kredietrisico aanwezig.

4. Overige activa

Materiële vaste activa

(in duizenden euro's)	Kantoor- inventaris 2019	Kantoor- inventaris 2018
Stand per 1 januari		
Aanschaffingskosten	6.057	6.569
Afschrijvingen	-4.927	-5.451
	1.130	1.118
Mutaties in de boekwaarde		
Investerings	504	234
Afschrijvingen	-238	-222
Desinvesterings	-195	-746
Afschrijvingen desinvesterings	195	746
	266	12
Stand per 31 december		
Aanschaffingskosten	6.366	6.057
Afschrijvingen	-4.970	-4.927
	1.396	1.130

Liquide middelen

(in duizenden euro's)	2019	2018
ING Bank	72.165	4.105
Rabobank	66.725	50.383
ABN AMRO	61.743	60.859
SNS Bank	-	20.000
Overige banken	39	180
Stand per 31 december	200.672	135.527

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de vennootschap en zijn direct opeisbaar.

5. Overlopende activa

Overlopende acquisitiekosten

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	1.151	2.842
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	2.024	1.671
Casco	15.120	14.034
Brand en andere schade aan goederen	284	284
Overige branches	678	1.786
	19.257	20.617

Overige overlopende activa

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Toekomstige termijnen te factureren verzekeringspremie	28.569	26.759
Te ontvangen rente	-	32
Overige overlopende activa	243	384
	28.812	27.175

De overlopende activa hebben een overwegend kortlopend karakter.

6. Eigen vermogen

2019

(in duizenden euro's)	Geplaattst kapitaal	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal 2019
Stand per 1 januari	2.500	6.349	3.802	134.694	5.768	153.113
Resultaatverdeling vorig boekjaar	-	-	-	5.768	-5.768	-
Mutatie herwaarderingsreserve	-	2.121	-	-2.121	-	-
Mutatie wettelijke reserve	-	-	-3.632	3.632	-	-
Dividendbetalingen	-	-	-	-3.861	-	-3.861
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	31.303	31.303
Stand per 31 december	2.500	8.470	170	138.112	31.303	180.555

2018

(in duizenden euro's)	Geplaattst kapitaal	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal 2018
Stand per 1 januari	2.500	3.720	1.848	132.004	24.787	164.859
Resultaatverdeling vorig boekjaar	-	-	-	24.787	-24.787	-
Mutatie herwaarderingsreserve	-	2.629	-	-2.629	-	-
Mutatie wettelijke reserve	-	-	1.954	-1.954	-	-
Dividendbetalingen	-	-	-	-17.514	-	-17.514
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	5.768	5.768
Stand per 31 december	2.500	6.349	3.802	134.694	5.768	153.113

Per balansdatum bedraagt het maatschappelijk en volgestort kapitaal twee miljoen vijfhonderd duizend euro (€ 2.500.000,-). Dit betreft 5.000 gewone aandelen van nominaal vijfhonderd euro (€ 500,-).

Solvabiliteit

De hieronder opgenomen solvabiliteitsvereisten zijn gebaseerd op Solvency II-grondslagen. In de berekening van de solvabiliteit wordt rekening gehouden met alle voor N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij relevant geachte risico's.

Solvabiliteitsvereisten

(in miljoenen euro's)	%	2019	2018
Wettelijk vereist	100%	104,8	101,0
Intern vastgesteld minimumniveau	130%	136,2	131,3
Intern vastgesteld vereiste niveau	150%	157,1	151,5
Intern vastgesteld streefniveau (appetite)	170%	178,1	171,7
Aanwezige solvabiliteit		195,9	177,4
Solvabiliteitsratio		187%	176%

7. Technische voorzieningen

Voor een toelichting op de technische voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop technische voorzieningen.

8. Voorzieningen

Voorzieningen voor belastingen

Voor een toelichting op de voorzieningen voor belastingen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop voorzieningen.

Overige voorzieningen

(in duizenden euro's)	Stand per 1 januari	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31 december
Jubileumuitkeringen medewerkers	-	488	-	-	488
Afkoop pensioenverplichting	-	309	-	-	309
Totaal 2019	-	797	-	-	797

De voorziening voor jubileumuitkeringen medewerkers en de voorziening voor afkoop van pensioenverplichtingen zijn in 2019 voor de eerste maal getroffen.

Bij de overige voorzieningen is een bedrag van € 107.000,- kortlopend.

9. Schulden

Belastingen en premies sociale verzekeringen

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Assurantiebelasting	1.881	4.331
Sociale lasten	68	789
Totaal	1.949	5.120

Overige schulden

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Crediteuren	3.229	2.553
Schulden aan groepsmaatschappijen	625	-
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	311	-
Overige schulden	536	517
Totaal	4.701	3.070

Alle schulden hebben een overwegend kortlopend karakter waarbij geen rente in rekening wordt gebracht.

10. Overlopende passiva

Overlopende passiva

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Reservering afkoop pensioenregeling	1.755	5.148
Reservering balansgratificatie personeel	1.081	968
Overige overlopende passiva	3.097	860
Totaal	5.933	6.976

De reservering afkoop pensioenregeling betreft de afkoop van het onvoorwaardelijk recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers.

De overlopende passiva hebben een overwegend kortlopend karakter.

Niet in de balans opgenomen regelingen

Voor een toelichting op niet in de balans opgenomen regelingen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop overlopende passiva.

Toelichting op enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019

Premies

De premies worden nagenoeg volledig gerealiseerd in Nederland. Voor de opsplitsing naar branches wordt verwezen naar het overzicht resultaat technische rekening per branchegroep vanaf de pagina hierna.

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte		Motorrijtuigen aansprakelijkheid	
	2019	2018	2019	2018
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	58.516	86.832	117.991	109.110
-Aandeel herverzekeraars	2.409	1.555	7.909	7.672
	56.107	85.277	110.082	101.438
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	527	4.771	-954	-631
-Aandeel herverzekeraars	-115	733	-85	3
	642	4.038	-869	-634
	56.749	89.315	109.213	100.804
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	2.495	-36	4.496	-53
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	40.204	61.643	75.473	75.363
-Aandeel herverzekeraars	-209	1.333	6.105	6.191
	40.413	60.310	69.368	69.172
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	1.829	3.788	4.795	16.234
-Aandeel herverzekeraars	2.881	360	-34	-3.894
	-1.052	3.428	4.829	20.128
Wijziging overige technische voorzieningen	627	-	29	554
	39.988	63.738	74.226	89.854
13. Bedrijfskosten				
Provisie	10.597	13.829	17.414	13.174
Wijziging overlopende provisie	1.694	2.510	-330	110
Beheers- en personeelskosten	4.472	5.746	16.689	11.268
Provisie van herverzekeraars	-538	-408	-1.096	-1.128
	16.225	21.677	32.677	23.424
Resultaat technische rekening	3.031	3.864	6.806	-12.527

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Casco		Brand en andere schade aan goederen	
	2019	2018	2019	2018
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	145.814	137.079	23.603	22.654
-Aandeel herverzekeraars	5.980	5.905	4.387	4.727
	139.834	131.174	19.216	17.927
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	-4.198	-985	5	86
-Aandeel herverzekeraars	-41	-24	66	223
	-4.157	-961	-61	-137
	135.677	130.213	19.155	17.790
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	2.504	-36	364	-4
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	74.303	77.662	13.431	14.432
-Aandeel herverzekeraars	1.517	3.208	2.693	4.967
	72.786	74.454	10.738	9.465
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	-156	-695	-450	-706
-Aandeel herverzekeraars	51	-98	-1.114	-1.690
	-207	-597	664	984
Wijziging overige technische voorzieningen	71	-52	-11	-22
	72.650	73.805	11.391	10.427
13. Bedrijfskosten				
Provisie	26.699	28.185	4.458	4.282
Wijziging overlopende provisie	-1.053	1.291	-	9
Beheers- en personeelskosten	15.347	11.566	3.854	2.444
Provisie van herverzekeraars	-758	-795	-	-
	40.235	40.247	8.312	6.735
Resultaat technische rekening	25.296	16.125	-184	624

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Overige branches		Totaal	
	2019	2018	2019	2018
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	20.568	19.970	366.492	375.645
-Aandeel herverzekeraars	2.194	365	22.879	20.224
	18.374	19.605	343.613	355.421
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	344	-300	-4.276	2.941
-Aandeel herverzekeraars	-1.952	3	-2.127	938
	2.296	-303	-2.149	2.003
	20.670	19.302	341.464	357.424
Toegekende opbrengst uit beleggingen	603	-8	10.462	-137
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	11.168	10.172	214.579	239.272
-Aandeel herverzekeraars	3	184	10.109	15.883
	11.165	9.988	204.470	223.389
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schade</i>				
-Bruto	1.452	-951	7.470	17.670
-Aandeel herverzekeraars	29	-562	1.813	-5.884
	1.423	-389	5.657	23.554
Wijziging overige technische voorzieningen	60	8	776	488
	12.648	9.607	210.903	247.431
13. Bedrijfskosten				
Provisie	4.022	3.814	63.190	63.284
Wijziging overlopende provisie	522	272	833	4.192
Beheers- en personeelskosten	2.655	1.848	43.017	32.872
Provisie van herverzekeraars	-16	-	-2.408	-2.331
	7.183	5.934	104.632	98.017
Resultaat technische rekening	1.442	3.753	36.391	11.839

13. Bedrijfskosten

Beheers- en personeelskosten

2019

(in duizenden euro's)	Beheerskosten direct	Beheerskosten staf	Beheerskosten holding	Beheerskosten Totaal
Algemene kosten	5.175	387	1.078	6.640
Personeelskosten	22.862	7121	2.601	32.584
Huisvesting	883	262	57	1.202
Automatiseringskosten	6.394	1.857	41	8.292
Reis- en verblijfkosten	942	98	186	1.226
Marketing- en communicatiekosten	75	1.570	74	1.719
Afschrijvingen	557	1.200	-	1.757
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-24	-	-	-24
Totaal beheers- en personeelskosten	36.864	12.495	4.037	53.396
Toegerekend aan schadelast	-6.135	-	-	-6.135
Toegerekend aan acquisitiekosten	-4.244	-	-	-4.244
Beheers- en personeelskosten technische rekening	26.485	12.495	4.037	43.017

2018

(in duizenden euro's)	Beheerskosten direct	Beheerskosten staf	Beheerskosten holding	Beheerskosten Totaal
Algemene kosten	1960	512	1.126	3.598
Personeelskosten	19.565	5.653	2.740	27958
Huisvesting	998	241	25	1.264
Automatiseringskosten	3.408	1.967	5	5.380
Reis- en verblijfkosten	1.044	85	281	1.410
Marketing- en communicatiekosten	227	2.074	24	2.325
Afschrijvingen	104	1.586	-	1.690
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-2.636	-388	-	-3.024
Totaal beheers- en personeelskosten	24.670	11.730	4.201	40.601
Toegerekend aan schadelast	-5.063	-	-	-5.063
Toegerekend aan acquisitiekosten	-2.666	-	-	-2.666
Beheers- en personeelskosten technische rekening	16.941	11.730	4.201	32.872

14. Beleggingsopbrengsten

(in duizenden euro's)	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Liquide middelen	Totaal 2019	Totaal 2018
Opbrengst gebouwen en terreinen	2.259	1.742	-	-	-	-	4.001	3.413
Ongerealiseerde winst op beleggingen	64	2.265	7.221	2.569	-	-	12.119	4.318
Gerealiseerde winst op beleggingen	-	-	2.449	1.107	1.348	-	4.904	3.221
	2.323	4.007	9.670	3.676	1.348	-	21.024	10.952

15. Beleggingslasten

(in duizenden euro's)	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Liquide middelen	Totaal 2019	Totaal 2018
Beheerskosten en rentelasten beleggingen	2.247	2.115	8	-	379	954	5.703	2.542
Ongerealiseerd verlies op beleggingen	-	-	-	-	-	-	-	6.375
Gerealiseerd verlies op beleggingen	-	-	-	9	7	-	16	203
	2.247	2.115	8	9	386	954	5.719	9.120

16. Andere lasten

Voor een toelichting op de andere lasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop andere lasten.

17. Resultaat deelnemingen

Resultaat deelnemingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Enra B.V.	236	72
Bovemij Intermediair B.V.	360	93
Bovemij Services Holding B.V.	-787	904
Bovemij Juridische Diensten B.V.	152	-121
Resultaat deelnemingen	-39	948

Aantal werknemers

Ultimo 2019 zijn 253 personen in dienst van de vennootschap (2018: 233).

Commissarissen en bestuurders

Ultimo 2019 bestaat de Raad van Commissarissen uit drie leden (2018: drie) en de Raad van Bestuur uit vier leden (2018: vier) De uit hoofde van artikel 383 lid 1, Titel 9 Boek 2 BW, voorgeschreven melding wordt hierna toegelicht.

2019

(in duizenden euro's)	Directe beloning vast	Directe beloning variabel	Directe beloning totaal	Uitgestelde beloning variabel	Uitgestelde beloning pensioen	Uitgestelde beloning totaal	Totaal beloning
R.P.A. Leander	453	53	506	53	227	280	786
M.A. van Steenis (vanaf 15 september 2019)	70	8	78	-	-	-	78
M.G. Bakker (vanaf 1 november 2019)	37	4	41	-	-	-	41
R.H.J. Leander	218	25	243	25	83	108	351
C.C.P. Post (t/m 31 oktober 2019)	255	-	255	-	310	310	565
Totaal	1.033	90	1.123	78	620	698	1.821

2018

(in duizenden euro's)	Directe beloning vast	Directe beloning variabel	Directe beloning totaal	Uitgestelde beloning variabel	Uitgestelde beloning pensioen	Uitgestelde beloning totaal	Totaal beloning
R.P.A. Leander	444	-	444	-	223	223	667
R.H.J. Leander	218	-	218	-	77	77	295
C.C.P. Post	277	-	277	-	128	128	405
J.G.W.M. Wittenberg	444	-	444	-	219	219	663
Totaal	1.383	-	1.383	-	647	647	2.030

Van het variabel deel van de beloning wordt aan R.P.A. Leander en R.H.J. Leander 50% beschikbaar gesteld in de vorm van certificaten van aandelen Bovemij. Het uitgesteld deel van de variabele beloning wordt (voorwaardelijk) uitgekeerd na drie jaar.

De per 31 december 2013 bestaande pensioenregeling van de Raad van Bestuur is als gevolg van wijzigingen in het fiscale kader per 1 januari 2014 fiscaal bovenmatig geworden. Om deze reden is de pensioenregeling vanaf die datum aangepast aan de nieuwe fiscale kaders, die daarna nog verder zijn aangescherpt. Ten gevolge van deze is aan de leden van de Raad van Bestuur aanvullend te verstrekken pensioencompensatie op basis van kostenneutraliteit berekend, die periodiek wordt uitgekeerd (R.P.A. Leander: € 71.000,-; R.H.J. Leander: € 29.000,- en C.C.P. Post: €33.000,-). Op 1 januari 2019 is de pensioenregeling wederom aangepast en is de onvoorwaardelijke indexatieregeling beëindigd en omgezet naar een beschikbare premieregeling. De beëindiging van de onvoorwaardelijke indexatieregeling leidt tot een eenmalige pensioenindexatie (R.P.A. Leander: € 239.000,-; R.H.J. Leander: € 138.000,- en C.C.P. Post: €310.000,-).

In 2019 is er voor een bedrag van € 277.000,- aan vergoedingen toegekend in verband met de beëindiging van arbeidsovereenkomsten C.C.P. Post.

Honorering Raad van Commissarissen

(in duizenden euro's)	2019	2018
G.J.N.H. Cerfontaine	30	30
E.A. Kleijnenberg (vanaf 20 april 2018)	67	36
A.P. Zeggen (vanaf 19 juni 2018)	58	28
Totaal	155	94

Vanaf 2019 worden in bovenstaande tabel enkel de vergoedingen van de Raad van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij weergegeven. In verband met de vergelijkbaarheid zijn de cijfers van 2018 aangepast.

Aandelenbezit Raad van Bestuur

Voor de Raad van Bestuur is een certificatenplan opgesteld. Dit certificatenplan is in lijn gebracht met de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft. Het aandelenbezit van de Raad van Bestuur is als volgt te specificeren:

(aantal stuks certificaten van aandelen)	31-12-2019	31-12-2018
R.P.A. Leander	31.217	29.028
R.H.J. Leander	9184	8.312
C.C.P. Post (t/m 31 oktober 2019)	-	31.880
J.G.W.M. Wittenberg (t/m 31 december 2018)	-	25.689
Totaal	40.401	94.909

Nijmegen, 30 maart 2020

Raad van bestuur

drs. R.P.A. Leander RA
M.A. van Steenis MBA
M.G. Bakker
mr. P.J. van der Burg MBA

Raad van Commissarissen

drs. G.J.N.H. Cerfontaine (voorzitter)
mw. drs. A.P. Zeggen AAG
E.A. Kleijnenberg

Overige gegevens

Statutaire regeling van de winstbestemming

De bestemming van het resultaat is geregeld in artikel 31 van de statuten:

- 31.1. Uitkering van winst ingevolge het in dit artikel bepaalde geschiedt na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is. De winst staat ter vrije beschikking van de algemene vergadering.
- 31.2. De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Aandeelhouder en Raad van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij te Nijmegen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2019;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij (hierna: Bovemij) zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 3,6 miljoen (2018: € 3,1 miljoen)
Toegepaste benchmark	2% van het eigen vermogen (2018: 2%)
Nadere toelichting	Het eigen vermogen wordt relevant geacht door stakeholders en is een relatief stabiele basis voor de bepaling van de materialiteit. Derhalve achten wij het eigen vermogen de meest geschikte basis voor het bepalen van de materialiteit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 180.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de groepscontrole

Bovemij staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Bovemij.

De groepscontrole heeft zich met name gericht op de significante onderdelen:

- N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij
- Enra Verzekeringen B.V.

Bij deze groepsonderdelen hebben wij zelf controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ten opzichte van vorig jaar is er geen wijziging in de kernpunten.

Risico	Toelichting
Waardering en toelichting van niet-(beurs)genoteerde beleggingen	
Risico	<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van Bovemij. Zoals toegelicht in de “Grondslagen voor waardering van activa en passiva” worden de beleggingen welke zijn gewaardeerd tegen reële waarde onderscheiden in terreinen en gebouwen, aandelen, hypotheek, obligaties en andere financiële beleggingen.</p> <p>De reële waarde is niet in alle gevallen te verifiëren aan marktprijzen. Er zijn beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, waarderingmodellen of andere methoden.</p> <p>De waarderingonzekerheid is inherent hoger bij (onafhankelijke) taxaties, waarderingmodellen en andere methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens.</p> <p>Bij Bovemij betreffen dit met name de volgende posities:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor 11% (€ 64 miljoen) van het balanstotaal is deze reële waarde gebaseerd op de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarde hiervan wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers. In onze risico-inschatting houden wij rekening met het feit dat de onderliggende beleggingen in de niet-(beurs)genoteerde fondsen veelal genoteerde marktprijzen als basis van de waardering kennen hetgeen de schattingonzekerheid verlaagt. Voor 10% (€ 63 miljoen) van het balanstotaal per 31 december 2019 is de marktwaarde gebaseerd op onafhankelijke taxaties en waarderingmodellen. <p>Bovemij heeft in noot 2 bij de geconsolideerde balans een toelichting opgenomen van de beleggingswaarden onderverdeeld naar deze waarderingmethoden.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)genoteerde beleggingen niet juist gewaardeerd zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingmethoden beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2019:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor de posities in terreinen en gebouwen hebben wij de interne beheersingsmaatregelen van het taxatieproces onderzocht en met gebruikmaking van eigen vastgoedspecialisten voor een selectie van objecten de onafhankelijke taxaties en daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst op basis van marktgegevens (bandbreedtes). Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waarderingen geverifieerd met gecontroleerde jaarrekeningen 2019 van deze fondsen. Waar deze (nog) niet beschikbaar zijn, is de aansluiting vastgesteld met de meest recente (niet gecontroleerde) NAV-rapportages van de fondsmanagers, alsmede hebben wij back-testing procedures uitgevoerd (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de interne beheersingsorganisatie beoordeeld van de fondsmanager aan de hand van ISAE 3402 rapportages. <p>Tenslotte hebben wij beoordeeld of de toelichting op de beleggingen (noot 2 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan titel 9 Boek 2 BW.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de reële waarde van de niet-(beurs)genoteerde beleggingen zich bevinden binnen een aanvaardbare bandbreedte.</p> <p>De toelichting op de beleggingen (noot 2 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan titel 9 Boek 2 BW.</p>
Schattingen gehanteerd bij de bepaling en de toetsing van de toereikendheid van de technische voorziening voor te betalen schaden	
Risico	<p>Bovemij heeft een significante technische voorziening voor te betalen schaden (hierna: schadevoorziening) van € 267 miljoen (inclusief aandeel herverzekeraar) ofwel 44% van het balanstotaal per 31 december 2019. De schadevoorziening moet toereikend zijn om de verplichtingen uit hoofde van schadeclaims te kunnen afwikkelen.</p> <p>Bovemij stelt de schadevoorziening vast op basis van grondslagen zoals toegelicht in de “Grondslagen voor waardering van activa en passiva”.</p> <p>Bij de berekening van deze schadevoorziening worden significante schattingen gehanteerd van onzekere toekomstige kastromen.</p> <p>Belangrijke assumpties die gehanteerd zijn door Bovemij om deze verplichtingen in te schatten, zijn aannames ten aanzien van het verwachte schadeverloop, raming van de verwachte meldingen en schadeontwikkeling (IBNR en IBNER) en de schadebehandelingskosten.</p> <p>Bij de berekening van de schadevoorziening worden verschillende bronnen en assumpties gebruikt.</p>

Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet om ons te assisteren bij onze controlewerkzaamheden op de toereikendheid van de schadevoorziening. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen in de processen gerelateerd aan de schadevoorziening onderzocht voor zover wij dit in het kader van onze controle noodzakelijk achten. Met name hebben wij de interne controles onderzocht die zijn gericht op de vaststelling van de schadevoorziening, de uitvoering van de toereikendheidstoets en de basisgegevens die daarbij zijn gebruikt. Verder hebben wij de rapportages beoordeeld van de actuariële functiehouder en de externe actuaaris.</p> <p>Onze belangrijkste overige controlewerkzaamheden met betrekking tot de schadevoorziening hebben betrekking op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het beoordelen van de gehanteerde assumpties, op basis van historische ervaringen en sectorinformatie, en door middel van het analyseren van de uitloop-resultaten; • het beoordelen van de modellen waarmee de schadevoorziening wordt berekend en waarmee de toereikendheidstoets wordt uitgevoerd; • het uitvoeren van deelwaarnemingen op de post voor post bepaalde voorziening voor te betalen schaden. <p>Tenslotte hebben wij beoordeeld of de toelichting op de schadevoorziening (noot 7 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan titel 9 Boek 2 BW.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de methoden gehanteerd voor de waardering van de technische voorziening voor te betalen schaden passend zijn.</p> <p>De schattingen waarop de waardering en de toetsing van de toereikendheid van de technische voorziening voor te betalen schaden is gebaseerd, bevinden zich binnen een aanvaardbare bandbreedte.</p>
Solvency II ratio in de jaarrekening	
Risico	<p>In de toelichting op de enkelvoudige balans is onder “Solvabiliteit” de solvabiliteitsratio per 31 december 2019 opgenomen, gebaseerd op de Solvency II wetgeving. Deze toelichting van de solvabiliteitsratio biedt informatie over de kapitaalspositie van Bovermij op basis van Solvency II ten opzichte van de kapitaalspositie op basis van titel 9 Boek 2 BW. Bij de vaststelling van de solvabiliteitsratio is gebruik gemaakt van schattingen (“best estimate”). In het bijzonder zijn onderhevig aan schattingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de vaststelling van de “best estimate” technische voorzieningen, in bijzonder de assumpties voor letselschaden, ziekteverzuim (invaliderings- en revalideringskansen) en afhandelingskosten; • de vaststelling van de “best estimate” voorziening voor pensioenverplichtingen voor inactieve deelnemers, in bijzonder de assumptie voor contante waarde factor en indexatieverwachting; • de vaststelling van niet-gemodelleerde portefeuilles gehanteerd bij de bepaling van de “best estimate” voorziening; • het verlies-compenserende effect van uitgestelde belastingen (Loss Absorbing Capacity of Deferred Taxes, LAC DT) bij de bepaling van de Solvency Capital Requirement (SCR).
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet om ons te assisteren bij de controle van de aan Solvency II ten grondslag liggende berekeningen, welke onder meer omvatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beoordeling van de passendheid van assumpties zoals gehanteerd voor de waardering van de “best estimate” technische voorzieningen; hierbij is gebruik gemaakt van marktgegevens, gegevens beschikbaar in de sector en verwachtingen van de onderneming; • beoordeling van de passendheid van assumpties zoals gehanteerd voor de waardering van de “best estimate” voorziening voor pensioenverplichtingen, waarbij wij gebruik gemaakt hebben van marktgegevens en gegevens beschikbaar in de sector; • beoordeling van de passendheid van de methodiek voor het waarderen van niet-gemodelleerde portefeuilles, waarbij wij gebruik gemaakt hebben van methoden zoals algemeen geaccepteerd in de actuariële praktijk; • beoordeling van de assumpties voor de verwerking van LAC DT, waarbij wij onder meer gebruik gemaakt hebben van bedrijfsgegevens, en gegevens beschikbaar in de financiële sector. <p>Wij hebben de opzet van interne beheersmaatregelen met betrekking tot Solvency II berekeningen beoordeeld en getoetst. Deze beoordeling omvatte tevens, waar van toepassing, interpretatie van richtlijnen, alsmede het deelwaarnemingsgewijs opnieuw uitvoeren van berekeningen. Tevens hebben wij de rapportages van de actuariële functiehouder beoordeeld.</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat de toelichting over Solvency II zoals opgenomen onder noot 6 bij de enkelvoudige balans in overeenstemming is met de waarderings- en risicogebaseerde kapitaalsvereisten van de Solvency II regelgeving en de relevante verslaggevingsvereisten.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de Solvency II informatie zoals opgenomen in noot 6 bij de enkelvoudige balans in overeenstemming is met de waarderings- en risicogebaseerde kapitaalsvereisten van de Solvency II regelgeving en met de relevante verslaggevingsvereisten (titel 9 Boek 2 BW).</p>
Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking	

Risico	Bovemij is voor de continuïteit van de bedrijfsprocessen sterk afhankelijk van de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van haar geautomatiseerde systemen.
Onze controleaanpak	Wij hebben de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking vastgesteld voor zover dit relevant is in het kader van de jaarrekeningcontrole. Wij hebben met name de processen logische toegangsbeveiliging, wijzigingenbeheer en continuïteitsbeheer onderzocht. In aanvulling hierop hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden verricht met betrekking tot de informatie die wordt geregistreerd in en gegenereerd vanuit de betreffende systemen.
Belangrijke observaties	Gebaseerd op een combinatie van het testen van de IT controles en aanvullende gegevensgerichte IT-werkzaamheden, hebben wij voldoende geschikte controle-informatie verkregen voor het doel van onze controle.

Melding compliance issue

Risico	In oktober 2018 heeft de raad van commissarissen (RvC) van de vennootschap een interne melding ontvangen dat compliance regels zijn overtreden. Wij verwijzen hiervoor naar het Verslag van de Raad van Commissarissen (pagina 22 en verder) en de toelichting in de jaarrekening 'Niet in de balans opgenomen regelingen – Melding compliance issue' (pagina 78). De RvC heeft ons onverwijld geïnformeerd over deze melding. Tevens heeft de RvC opdracht gegeven tot een extern, onafhankelijk onderzoek door een gespecialiseerd kantoor. Zoals toegelicht door de RvC en de vennootschap is het onderzoek in 2019 afgerond. Er bestaat een risico dat de uitkomst van het onderzoek leidt tot de conclusie dat er sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving, waar de vennootschap zich als financiële instelling aan moet houden. Het onderzoek geeft geen uitsluitel of sprake is van niet naleving wet- en regelgeving. Daarbij is er tevens nog geen (juridische) procedure gestart en een eventuele claim en/of boete opgelegd door externe instanties. Het is voor de vennootschap daarom niet mogelijk om de uiteindelijke uitkomst van de interne compliance melding en mogelijke financiële consequenties daarvan te voorspellen of te bepalen.
Onze controleaanpak	Wij hebben kennisgenomen van de interne melding en deze doorgenomen met de compliance officer van de vennootschap en de RvC. Ten aanzien van het onderzoek door het externe gespecialiseerde kantoor hebben wij beoordeeld of de reikwijdte van het onderzoek toereikend is in het kader van onze controle van de jaarrekening. Wij hebben overleggen gevoerd met dit kantoor over hun werkzaamheden en tussentijdse bevindingen. Wij hebben het herstelplan van de onderneming beoordeeld en vastgesteld dat toereikende maatregelen zijn gedefinieerd om de gesignaleerde risico's te redresseren en in de toekomst te voorkomen. Bij de hiervoor beschreven werkzaamheden hebben wij gebruik gemaakt van interne deskundigen. Aanvullend hebben wij in 2019 de voortgang van de realisatie van het verbeterplan beoordeeld. Tevens hebben wij in het kader van de jaarrekeningcontrole eigen aanvullende werkzaamheden uitgevoerd, waaronder extra detail controles.
Belangrijke observaties	Zoals aangegeven in het Verslag van de RvC en de jaarrekening is het onderzoek in 2019 afgerond. Op basis van onze werkzaamheden zijn wij het eens met de evaluatie van de RvC en de vennootschap dat er een risico bestaat dat de uitkomst van het onderzoek leidt tot de conclusie dat er sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving, waar de vennootschap zich als financiële instelling aan moet houden. Voorts zijn ook wij niet op de hoogte van (juridische) procedures of een eventuele claim en/of boete opgelegd door externe instanties. Wij zijn het daarom eens met de bewering van de vennootschap in de paragraaf 'Niet in de balans opgenomen regelingen – Melding compliance issue' dat het niet mogelijk is om de uiteindelijke uitkomst van de interne compliance melding en mogelijke financiële consequenties daarvan te voorspellen of te bepalen.

Benadrukking van ontwikkelingen omtrent Corona

De ontwikkelingen rondom het Corona (Covid-19) virus hebben grote invloed op de gezondheid van mensen en onze samenleving en daarbij ook op de operationele en financiële prestaties van organisaties en de beoordeling van de mogelijkheid om de continuïteit te handhaven. De jaarrekening en de daarbij behorende controleverklaring zijn een momentopname en de situatie verandert van dag tot dag. De invloed van deze ontwikkelingen op Bovemij is uiteengezet in het bestuursverslag onder het kopje 'Vooruitblik' op pagina 20 en de toelichting opgenomen bij de gebeurtenissen na balansdatum op pagina 58. Wij vestigen de aandacht op deze uiteenzettingen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Kerncijfers;
- Verslag van de Raad van Bestuur;
- Verslag van de Raad van Commissarissen;
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Verslag van de Raad van Bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door de raad van commissarissen op 25 april 2014 benoemd als accountant van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij vanaf de controle van het boekjaar 2014 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang geleverd.

Geleverde niet-verboden diensten

Wij hebben naast de wettelijke controle van de jaarrekening de volgende diensten geleverd:

- controle van de jaarstaten ten behoeve van toezichthouder De Nederlandsche Bank;
- controle van de opgave kentekens ten behoeve Stichting Waarborgfonds Motorverkeer.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als

beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. In dit kader geven wij ook een verklaring aan de audit en risk commissie op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 30 maart 2020

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. S.B. Spiessens RA